

59
23.06.2022

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА»

ФАКУЛЬТЕТ БІЗНЕСУ ТА СФЕРИ ОБСЛУГОВУВАННЯ

КАФЕДРА МЕНЕДЖМЕНТУ І ПІДПРИЄМНИЦТВА

РАСНОВСЬКИЙ Кирил Вадимович
(студент групи ЗМО-18-1)

Василь

БАКАЛАВРСЬКА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

УПРАВЛІННЯ НЕОБОРОТНИМИ АКТИВАМИ ПІДПРИЄМСТВА НА
ПРИКЛАДІ ЖИТОМИРСЬКОГО РЕМОНТНО-МЕХАНІЧНОГО
ЗАВОДУ

(представлена на здобуття ступеня вищої освіти «бакалавр»
галузі знань 07 «Управління та адміністрування» спеціальності
073 «Менеджмент»)

Допущено до захисту
протокол № 4
від 16.06.2022
зав. кафедри менеджменту
і підприємництва
д.е.н., проф. Остапчук Т.П.

Керівник роботи:
к.е.н. Бірюченко С. Ю.
(наукове звання, прізвище та ініціали)
С.Ю. Бірюченко
(підпис)

Рецензент
к.е.н., доц. Бужимська К.О.
(прізвище та ініціали)
К.О. Бужимська
(підпис)

Житомир, 2022

ЗМІСТ

<i>Вступ</i>	3
<i>Розділ 1. Теоретичні основи управління необоротними активами.....</i>	5
1.1. Економічна сутність необоротних активів та їх класифікація.....	5
1.2. Побудова економічного механізму управління необоротними активами підприємства.....	19
1.3. Методика оцінки ефективності формування та використання необоротних активів підприємства.....	31
1.4. Нормативно-правове забезпечення управління оборотними активами підприємства.....	42
Висновки до розділу 1.....	46
<i>Розділ 2. Аналітична оцінка стану та напрями удосконалення механізму формування необоротних активів Житомирського ремонтно-механічного заводу.....</i>	47
2.1. Організаційно-правова характеристика ДП “Житомирський ремонтно–механічний завод”.....	47
2.2. Фінансово-економічний аналіз ДП “Житомирський ремонтно–механічний завод”.....	56
2.3. Оцінка системи управління необоротними активами ДП “Житомирський ремонтно–механічний завод”.....	64
2.4. Удосконалення системи управління необоротними активами підприємства	71
Висновки до розділу 1.....	80
<i>Висновки</i>	82
<i>Список використаних джерел</i>	87
<i>Додатки.....</i>	94

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Необоротні активи є невід'ємною частиною будь-якого підприємства, і від підвищення ефективності управління ними залежать важливі показники діяльності підприємства, такі як фінансове положення та конкурентноздатність на ринку.

Проблема покращення стану управління необоротними активами є центральною в період переходу України до цивілізованих ринкових відносин. Маючи ясне уявлення про роль необоротних активів у виробничому процесі, в чинниках, що впливають на використання необоротних активів, можна виявити методи, напрями, за допомогою яких підвищується ефективність використання необоротних активів і виробничих потужностей підприємства, що забезпечує зниження витрат виробництва і зростання продуктивності праці. Цими причинами підтверджується актуальність вибраної теми випускної роботи.

Вартість необоротних активів часто складає істотну частину загальної вартості майна підприємства, а через довгострокове їхнє використання в діяльності підприємства необоротні активи протягом тривалого періоду впливають на фінансові результати діяльності.

Зазначене обумовило вибір теми, постановку мети та завдань бакалаврської кваліфікаційної роботи. Обрана тема повністю відповідає проблемам напряму підготовки за спеціальністю 073 «Менеджмент».

Метою бакалаврської кваліфікаційної роботи є узагальнення та подальший розвиток теоретико-методичних засад управління необоротними активами при застосуванні наукових методів.

Поставлена мета обумовила вирішення наступних **завдань**:

1. Вивчити: теоретичний матеріал, нормативні акти, що діють у даний час в сфері управління необоротними активами; бути в курсі останніх змін законодавства.

2. Проаналізувати діяльність діючого підприємства в даній області фінансового та економічного аналізу, користуючись звітністю та первинними документами бухгалтерії. Особливо важливим при аналізі підприємства є:

- амортизація, тому що накопичений за час експлуатації дохід являє собою відкладене джерело для придбання нових основних засобів;
- організація обліку надходження і руху основних засобів підприємства.

3. Висунути пропозиції по удосконаленню нарахування амортизації основних засобів даного підприємства та управління ними.

4. Ознайомитись з охороною праці на даному підприємстві та внести свої пропозиції, а можливо і зауваження.

Об'єктом дослідження у бакалаврській кваліфікаційній роботі виступає процес управління необоротними активами підприємства за допомогою наукових методів, **предметом** – теоретичні, методичні та прикладні засади удосконалення механізму управління необоротними активами підприємства.

Методи дослідження. Теоретико-методичною основою бакалаврської кваліфікаційної роботи виступив системно-структурний підхід, що розглядає процес управління необоротними активами підприємства. Вирішення поставлених у роботі завдань забезпечувалося використанням основних методів дослідження, а саме методів наукової абстракції, аналізу, синтезу, індукції, дедукції, логічного аналізу, системного підходу тощо.

Інформаційною базою дослідження виступили наукові фахові, навчальні та методичні публікації провідних вітчизняних та зарубіжних вчених, чинне законодавство України, статистичні дані, дані фінансової та управлінської звітності досліджуваного підприємства.

Практичне значення одержаних результатів полягає у обґрунтуванні шляхів удосконалення механізмів управління необоротними активами підприємства. Визначено економічний ефект від реалізації запропонованих заходів.

Структура та обсяг бакалаврської кваліфікаційної роботи. Бакалаврська кваліфікаційна робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних літературних джерел, додатків. Основний зміст роботи викладено на 94 сторінках друкованого тексту. Робота містить 10 таблиць та 4 рисунків. Список використаних джерел налічує 69

найменування. Робота містить 3 додатки.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ НЕОБОРОТНИМИ АКТИВАМИ

1.1. Економічна сутність необоротних активів та їх класифікація

Основним завданням функціонування підприємства є виготовлення продукції (надання послуг) в результаті поєднання і взаємодії в процесі виробництва його трьох основних елементів: засобів праці, предметів праці та праці людини.

Виробничий процес неможливо уявити без такої складової, як необоротні активи, або, іншими словами, технічна база підприємства. Саме вона визначає сучасний рівень виробництва та його ефективність.

Необоротні активи – це всі активи підприємства, що не є оборотними. Необоротні активи підприємства складають: основні засоби; інші необоротні матеріальні активи; нематеріальні активи; знос необоротних активів; довгострокові фінансові інвестиції; капітальні інвестиції; довгострокова дебіторська заборгованість; відстрочені податкові активи; інші необоротні активи.

Основні засоби – матеріальні активи, які підприємство утримує з метою використання їх у процесі виробництва або постачання товарів, надання послуг, здавання в оренду іншим особам або для здійснення адміністративних і соціально-культурних функцій, очікуваний строк корисного використання (експлуатації) яких більш одного року (або операційного циклу, якщо він довший за рік).

При формуванні основних засобів підприємств повинні враховуватись особливості кожного об'єкту їх складових.

При визначенні основних засобів необхідно виходити з того, що вони є частиною активів, тобто ресурсів, контрольованих підприємством в результаті минулих подій, використання яких, як очікується, приведе до надходження економічних вигод у майбутньому.

Економічна сутність і матеріально-речовий зміст основних засобів служать визначальними характеристиками щодо окреслення їхнього значення у здійсненні відтворювальних процесів, функціонуванні та розвитку будь-якого виробництва.

За допомогою таких засобів людина впливає на предмет праці з метою трансформування вхідних матеріальних ресурсів у готовий продукт.

До основних засобів, завдяки яким у процесі виробництва працівник впливає на матеріальні ресурси, відносяться матеріальні об'єкти (виробничі будинки, споруди, машини, транспортні засоби), а також комунікації, що забезпечують виробничий процес (шляхи сполучення, мости, лінії електропередач та ін.).

Обслуговуючи виробництво і невиробничу сферу протягом тривалого часу, основні засоби поступово зношуються, переносять свою вартість на виготовлену продукцію частинами в міру зношування і зберігають свою натуральну форму до кінця строку служби.

Об'єктом основних засобів є закінчений пристрій з усім приладдям до нього або окремий конструктивно відокремлений предмет, призначений для виконання певних самостійних функцій, або відокремлений комплекс конструктивно поєднаних предметів однакового чи різного призначення, які мають для обслуговування спільні пристрої, приладдя, керування та єдиний фундамент, внаслідок чого кожний із предметів може виконувати свої функції (а комплекс – певну роботу) лише у складі комплексу, а не самостійно.

Необхідною умовою правильного обліку й планування відтворення Основних засобів підприємств є їхня класифікація.

Найбільше економічне значення має видова класифікація, згідно з якою всі основні засоби за функціональним призначенням та натурально-речовим складом розподіляються на такі види:

1. Земельні ділянки.
2. Капітальні втрати на поліпшення земель.

3. Будинки, споруди та передавальні пристрої.
4. Машини й устаткування.
5. Транспортні засоби.
6. Інструменти, виробничий інвентар і пристосування та господарський інвентар.
7. Робоча і продуктивна худоба.
8. Багаторічні насадження.
9. Інші основні засоби.

Наведена класифікація основних засобів має важливе значення, оскільки щодо неї складається звітність про рух основних засобів.

Крім того, такі дані необхідні для глибокого аналізу використання основних засобів і пошуку резервів для підвищення фондовіддачі.

Основні засоби в Україні можна згрупувати за їх функціональним призначенням, за галузевою ознакою, за використанням, за ознакою належності, за натурально-матеріальним складом.

За функціональним призначенням розрізняють:

- *виробничі* – основні засоби, що безпосередньо беруть участь у виробничому процесі або сприяють його здійсненню (будови, споруди, силові машини та обладнання, робочі машини та обладнання тощо), що діють у сфері матеріального виробництва;

- *невиробничі* основні засоби, що не беруть безпосередньої або побічної участі у процесі виробництва й призначені в основному для обслуговування комунальних і культурно-побутових потреб трудящих (будови, споруди, обладнання, машини, апарати тощо), які використовуються у невиробничій сфері.

За галузевою ознакою основні засоби поділяються на: промислові, будівельні, сільськогосподарські, транспортні, зв'язку тощо.

До промислово-виробничих основних засобів належать: будови, споруди, передавальні пристрої, машини та устаткування, робочі машини та обладнання, вимірювальні й регулюючі прилади, лабораторне устаткування,

обчислювальна техніка, інші машини та обладнання, транспортні засоби, інструмент, виробничий інвентар та приладдя, господарський інвентар, робочі та продуктивні тварини, багаторічні насадження, меліорація земель і водойми, інші основні засоби.

Невиробничі основні засоби безпосередньо не беруть участі у процесі виробництва. До невинробничих основних засобів належать: будови і споруди, житлово-комунального та культурно-побутового призначення, транспортні засоби, обладнання, інструменти та інші основні засоби невиробничого призначення для обслуговування житлових, комунальних та культурно-побутових потреб населення.

За використанням основні засоби поділяються на діючі (всі основні засоби, що використовуються у господарстві), недіючі (ті, що не використовуються у даний період часу у зв'язку з тимчасовою консервацією підприємств або окремих цехів), запасні (різне устаткування, що знаходиться в резерві й призначене для зміни об'єктів основних засобів, що вибули або ремонтуються).

Істотне значення в управлінні основними засобами має розподіл їх за ознакою належності на власні й орендовані. Власні засоби можуть складатися із статутного (пайового, акціонерного) капіталу, додаткового капіталу з відповідних джерел на розширення роботи підприємства, власних прибутків, цільового фінансування і цільових надходжень. Орендовані основні засоби показуються у балансі орендодавця, тим самим виключається можливість подвійного обліку одних і тих самих засобів.

Надходження основних засобів оформляється актом прийому-передачі основних засобів. Акт складається на кожний об'єкт, до нього додається технічна документація на даний об'єкт, яка після відкриття інвентарної картки передається до відповідного відділу за місцем експлуатації.

В процесі експлуатації основні засоби потребують ремонту, який необхідний для підтримання їх в робочому стані. Джерела витрат на ремонти єдині: або за рахунок витрат виробництва, або за рахунок спеціально

створеного резерву на ремонт. В залежності від того, як впливає ремонт на майбутні економічні вигоди, витрати на нього враховуються по-різному.

Витрати, пов'язані з капітальним ремонтом, якщо устаткування тільки оновлюється, зберігається і майбутні економічні вигоди не змінюються, враховуються у витратах періоду; якщо ж у результаті модернізації капітального ремонту змінюються майбутні економічні вигоди (збільшується термін корисної експлуатації, виробнича потужність та ін.), капітальні витрати додаються до балансової вартості активу.

Амортизація – систематичний розподіл вартості, яка амортизується, необоротних активів (основних засобів) протягом строку їх корисного використання (експлуатації).

Існують такі методи нарахування амортизації:

- прямолінійний
- зменшення залишкової вартості
- прискореного зменшення залишкової вартості
- кумулятивний
- виробничий

Прямолінійний метод нарахування амортизації зазвичай використовують для об'єктів, знос яких рівномірний і не залежить від обсягу виробництва: адміністративні будівлі, виробничі цехи, інші споруди, передаточні пристрої, меблі та інші такі об'єкти.

Річну суму амортизації при прямолінійному методі визначають діленням вартості, яку амортизують, на строк корисного використання об'єкта основних засобів.

Перевагами цього методу є його доступність і простота; він рівномірно розподіляє суму амортизації за різноманітними виробничими циклами, що полегшує процес зіставлення собівартості за цими циклами. До недоліків цього методу західні економісти відносять те, що він не бере до уваги різноманітну виробничу потужність основних засобів за різними роками і її тенденції до скорочення в останні роки терміну їхньої служби. Крім того, є

різниця в сумах, необхідних для обслуговування і ремонту машин у перші роки їхньої роботи та у наступні роки.

Метод зменшення залишкової вартості найпридатніший для обладнання, продуктивність якого в міру його експлуатації зменшується. Хочеться зазначити, що цей метод досить трудомісткий і на практиці зустрічається рідко.

При використанні методу зменшення залишкової вартості річну суму амортизації визначають як добуток залишкової вартості об'єкта на початок звітного року або первинної вартості на дату початку нарахування амортизації та річної норми амортизації.

Річну норму амортизації (у відсотках) обчислюють як різницю між одиницею і результатом корення степеня кількості років корисного використання об'єкта з результату від ділення ліквідаційної вартості об'єкта на його первісну вартість.

Метод прискореного зменшення залишкової вартості зручно використовувати, коли продуктивність обладнання у перші роки експлуатації значно вища, ніж у наступні, а також коли витрати на його підтримку в робочому стані в процесі експлуатації зростають.

Річну суму амортизації при цьому методі визначають як добуток залишкової вартості об'єкта на початок звітного року або первісної вартості на дату початку нарахування амортизації та річної норми амортизації, яку обчислюють виходячи зі строку корисного використання об'єкта і подвоюють.

Кумулятивний метод застосовують, коли обладнання дуже зношується у перші роки експлуатації, через що у подальшому доводиться його часто ремонтувати, а крім того, до об'єктів зі швидким моральним зносом (наприклад, обчислювальна техніка).

Річну суму амортизації визначають як добуток вартості, яка амортизується, і кумулятивного коефіцієнта. Останній розраховується діленням кількості років, що залишаються до кінця строку корисного

використання об'єкта основних засобів, на суму числа років його корисного використання.

До виробничого методу звертаються тоді, коли інтенсивність використання об'єкта впливає на його експлуатаційні властивості та. Звичайно ж, коли можна визначити обсяг виробництва. Повною мірою це стосується автотранспорту, який використовується для надання послуг з перевезення.

Місячну норму амортизації розраховують як добуток фактичного місячного обсягу продукції (робіт, послуг) і виробничої ставки амортизації. Виробничу ставку амортизації обчислюють діленням вартості, що амортизується, на загальний обсяг продукції (робіт, послуг), який підприємство очікує виробити (виконати) з використанням об'єкта основних засобів.

Основним недоліком методу є те, що в ряді випадків важко визначити виробіток окремих об'єктів. Найчастіше залишкова вартість об'єктів не залежить від ступеня інтенсивності їхнього використання (наприклад, при моральному старінні, реорганізації підприємства та ін.). цей метод варто застосовувати в тому випадку, коли віддача об'єкта протягом терміну корисної експлуатації може бути визначена з достатньою точністю.

В інтересах суспільства і окремих підприємств є досягнення такої видової (технологічної) структури основних засобів, яка дозволяє здійснювати ефективну організацію процесів виготовлення продукції (надання послуг) високої якості та конкурентноспроможності на внутрішньому та зовнішньому ринках. Тому поряд з намаганням збільшувати активну частину основних засобів підприємства, яка характеризує підвищення його технічного рівня, треба постійно дбати про необхідну кількість і утримання в належному стані інших груп основних засобів. Досягнення оптимального співвідношення між активною і пасивною частинами основних засобів дає змогу досягти злагожденню функціонування підприємств і високих результативних показників діяльності.

Слід зазначити, що видова (технологічна) структура основних засобів підприємств має галузевий характер. Так, в промисловості питома вага будівель і споруд становить в середньому 46-48%, машин і устаткування – 42-44% до загальної кількості. На транспорті основну питому вагу, майже 65%, складають транспортні засоби, значно менше всі інші основні засоби.

Визначальною рисою сучасного періоду розвитку всіх без винятку розвинених країн є зростання в суспільному виробництві ролі науково-технічних знань та інших результатів творчої діяльності людини. Використання накопиченого капіталу знань веде до суттєвих змін у характері функціонування підприємств та організацій. Значення фізичних товарів і обладнання поступово зменшується, тоді як значення послуг і нематеріальних ресурсів неухильно зростає.

За природою свого походження нематеріальні ресурси виникають або завдяки новим, унікальним знанням у будь-якій формі, або через рідкісність ресурсів. Нематеріальні ресурси багато важать у підвищенні конкурентоспроможності діючих підприємств. За умов насиченості ринку різноманітними товарами підприємство-виробник повинно вдосконалювати можливості пропонування, просування та реалізації своїх товарів або послуг. Дійовим інструментом конкуренції у цьому разі може бути використання нематеріальних ресурсів. Наприклад, володіння ліцензією надає її власникові виключне право використання певного технічного досягнення, а тому забезпечує йому відповідні конкурентні переваги.

Відтак необхідною умовою успішного функціонування будь-якого підприємства в ринковій економіці є ефективне використання його власних так званих нематеріальних ресурсів.

Нематеріальні ресурси – це складова частина потенціалу підприємства, здатна забезпечувати економічну користь протягом відносно тривалого періоду.

Поняття «нематеріальні ресурси» використовується для характеристики сукупності об'єктів інтелектуальної власності.

Нематеріальний актив – немонетарний актив, який не має матеріальної форми, може бути ідентифікований і утримується підприємством з метою використання на протязі періоду більше одного року (або одного операційного періоду, якщо він більше року) для виробництва, торгівлі, в адміністративних цілях або представлення в аренду іншим особам.

Немонетарні активи – всі активи, крім грошових коштів, їх еквівалентів та дебіторської заборгованості у фіксованій (або визначеній) сумі грошей.

У складі об'єктів інтелектуальної власності виокремлюють:

- 1) об'єкти промислової власності;
- 2) об'єкти, що охороняються авторським правом і суміжними правами;
- 3) інші (нетрадиційні) об'єкти інтелектуальної власності.

Згідно з Паризькою конвенцією з охорони промислової власності (1883 р.) до об'єктів цієї власності належать винаходи, корисні моделі, промислові зразки, товарні знаки, знаки обслуговування, фірмові найменування, зазначення походження товарів, а також способи захисту від недобросовісної конкуренції.

Стокгольмська конвенція (1967 р.) включає в поняття «інтелектуальна власність» права, що стосуються літературних, художніх, і наукових творів, виконавчої діяльності артистів, звукозапису, радіо і телевізійних передач, винаходів у всіх галузях людської діяльності, наукових відкриттів, промислових зразків, товарних знаків, знаків обслуговування, фірмових найменувань та комерційних позначень, захисту від недобросовісної конкуренції, а також всі інші права щодо інтелектуальної діяльності у виробничій, науковій, літературній і художній галузях.

Нематеріальні ресурси, як і решта ресурсів, що застосовуються в діяльності підприємства, мають бути створені або придбані підприємством. Водночас нематеріальні ресурси відрізняються від матеріальних певними

характеристиками, пов'язаними з їхньою природою і способами практичного використання. Наприклад, нові знання як результат творчої діяльності людини, по суті, є суспільним благом і ними може користуватися не лише якийсь один суб'єкт господарювання, а й решта. Виникає небезпека імітації, копіювання та використання цих знань безкоштовно. За таких обставин ніхто не наважиться вкласти кошти першим у створення нових знань. Тому й виникає необхідність захистити права власності автора. Отже, доступ до таких знань захищено правами, що самі по собі і є нематеріальними активами.

Нематеріальні активи – це категорія, яка виникає внаслідок володіння правами на об'єкти права інтелектуальної власності або на обмежені ресурси та їхнього використання в господарській діяльності з отриманням доходу.

Принцип юридичного захисту об'єктів інтелектуальної власності досить простий: забороняється використання нематеріальних активів без дозволу їхнього власника, або їхня підробка. Проте форми правового захисту дуже різняться між собою залежно від типу активів.

Реалізація права власності на нематеріальні ресурси можлива або через їхнє використання самим власником, або наданням з його дозволу такого права іншій заінтересованій стороні. Така передача права використання здійснюється у формі ліцензійної угоди.

Ліцензією називають дозвіл використовувати технічне досягнення або інший нематеріальний ресурс протягом певного строку за обумовлену винагороду. Ліцензійна угода – це договір, згідно з яким власник винаходу, промислового зразка, корисної моделі тощо (ліцензіар) передає іншій стороні (ліцензіату) ліцензію на використання в певних межах своїх прав на патенти, «ноу-хау», товарні знаки.

Нарахування амортизації нематеріальних активів здійснюється протягом строку їх корисного використання, який установлюється підприємством при визнанні цього об'єкта активом, але не більше 20 років.

Метод нарахування амортизації нематеріального активу обирається підприємством самостійно, виходячи з умов отримання майбутньої економічної вигоди. Якщо такі умови визначити неможливо, то амортизація нараховується із застосуванням прямолінійного методу.

Під час розрахунку вартості, яка амортизується, ліквідаційна вартість нематеріальних активів прирівнюється до нуля.

Нарахування амортизації починається з місяця, що настає за місяцем, у якому нематеріальний актив став придатним для використання і припиняється починаючи з місяця, що настає за місяцем вибуття нематеріального активу.

Негативний гудвіл – перевищення вартості частки покупця у справедливій вартості придбаних ідентифікованих активів і зобов'язань над вартістю придбання на дату придбання.

Інвестиції – грошові, майнові, інтелектуальні цінності, що вкладаються в об'єкти підприємницької та інших видів діяльності з метою отримання прибутку або досягнення соціального ефекту.

До інвестицій можна віднести грошові внески, пільгові банківські вклади, паї, облігації державних позик, облігації інших підприємств, депозитні сертифікати банків, акції та інші цінні папери.

За видами фінансові інвестиції поділяються на:

- вкладення до статутного капіталу інших підприємств, в т.ч. дочірні та залежні підприємства;
- придбання цінних паперів інших елементів;
- надання позик іншим юридичним і фізичним особам;
- переведення грошових коштів на депозити в банках.

За терміновістю фінансові вкладення поділяються на довгострокові вкладення – інвестиції з строком більше одного року, та короткострокові – на строк менше одного року.

Довгострокові фінансові інвестиції – це витрати підприємства на придбання цінних паперів, вкладення коштів в дочірні та інші підприємства.

Довгострокові інвестиції здійснюються на тривалий термін з метою участі в розподілі прибутку, отриманні відсотків та дивідендів. До таких інвестицій належать також довгострокові фінансові вкладення, боргові цінні папери, акції та інші корпоративні права.

Фінансові вкладення можуть здійснюватися підприємствами як за рахунок власних коштів, так і за рахунок тимчасово залучених коштів і зобов'язань.

До власних джерел фінансових вкладень належать кошти: резервного капіталу, додаткового капіталу, нерозподіленого (чистого) прибутку, а також невикористані амортизаційні відрахування на оновлення основних засобів та нематеріальних активів.

До тимчасово залучених засобів належать позикові кошти (кредити банків та позики інших юридичних і фізичних осіб), кошти цільового фінансування, аванси, одержані підприємством під продукцію (роботи, послуги), кредиторська заборгованість, строк оплати якої в даний період не настав.

Дебіторська заборгованість – це сума заборгованості дебіторів підприємству на визначену дату.

Під *дебіторами* треба розуміти юридичних і фізичних осіб, що внаслідок минулих подій заборгували підприємству визначені суми коштів, їх еквівалентів чи інших активів.

Довгострокова дебіторська заборгованість – сума дебіторської заборгованості, що не виникає в ході нормального операційного циклу і буде погашена протягом 12 місяців з дати балансу.

Капітальні інвестиції – грошове вираження сукупних витрат на нове будівництво, реконструкцію, розширення й технічне переозброєння діючих промислових, сільськогосподарських, транспортних, торговельних та інших підприємств, на житлове, комунальне і культурно-побутове будівництво. До капітальних інвестицій відносять також витрати на монтаж обладнання, придбання машин, устаткування, інструменту, господарського інвентаря. За

призначенням капітальні інвестиції поділяються на вкладення у виробничі об'єкти та об'єкти сфери нематеріального виробництва (житло, лікарні, школи, спортивні споруди, об'єкти соціально-побутового призначення). Капітальні інвестиції є формою нагромаджень, їх величина залежить насамперед від величини національного доходу й тієї його частини, яку виділяють у фонд нагромадження. В Україні у дореформений період до цього фонду спрямовувалася приблизно четверта частина національного доходу. Важливим джерелом капітальних інвестицій, реального нагромадження (до 20%) є частина амортизаційного фонду, що використовується на реновацію, тобто на заміну зношених, таких, що вибули з виробництва, засобів праці. Використання амортизаційного фонду як джерела капітальних інвестицій можливе лише за достатньо високого рівня індустріального розвитку країни, насиченості народного господарства засобами праці. Такого фонду нагромадження і джерела капітальних інвестицій не існує в країнах, які не мають значних обсягів основного капіталу. Крім зазначених джерел, важливу роль у капітальних інвестиціях відіграють різні види кредитів, у тому числі міжнародні.

Розрізняють галузеву, технологічну, відтворювальну й територіальну структури капітальних інвестицій. Галузева характеризує співвідношення між різними його галузями й підгалузями. Відчутно впливає на ефективність капітальних інвестицій їх технологічна структура, тобто співвідношення витрат у виробничій сфері на будівельно-монтажні роботи і видатків на придбання обладнання, машин, інвентаря та інші капітальні витрати. Близькою за змістом до цього виду структури є відтворювальна структура капітальних інвестицій у виробничій сфері. Вона відображає співвідношення між витратами на техніку, перебудову, реконструкцію діючих підприємств, розширення виробничих об'єктів і нове будівництво. Нове будівництво, монтажні роботи здійснює особлива галузь будівництва- будівельна промисловість. Вона створює нові матеріальні цінності у вигляді будівель, споруд, а також проводить монтажні роботи. Від того, як і на що

витрачаються капітальні інвестиції значною мірою залежить їх ефективність. Досвід України та зарубіжних держав свідчить, що вигідніше спрямувати капітальні інвестиції на реконструкцію й технічну перебудову діючих підприємств, ніж на нове будівництво, яке завжди дорожче. Нове обладнання, як правило, монтується на старих виробничих площах, заощаджуючи ресурси на придбання нового обладнання, прогресивної технології та ін.

Головне завдання інвестиційної політики України на початку XXI ст. – пошук ресурсів для капітальних інвестицій та їх ефективного використання. Оскільки основним джерелом капітальних інвестицій є фонд нагромадження, що формується з національного доходу, то всі зусилля повинні бути зосереджені на виробництві.

Основні виробничі фонди не вічні, вони зношуються. Існують два види зносу – фізичний і моральний.

Знос – знецінювання та фізичне зношування основних виробничих фондів.

Фізичний знос – це матеріальне зношування машин, інструментів, будинків і споруд та інших засобів праці за час їхнього функціонування в процесі виробництва або невикористання.

Фізичний знос є наслідком виробничих навантажень, впливу атмосферних умов, змін у будові матеріалу, з якого виготовлено знаряддя праці.

У результаті фізичного зносу засоби праці втрачають частину своєї вартості. В економічному значенні фізичний знос є частиною вартості засобів праці, яку вони переносять на вироблювальний продукт тією мірою, якою втрачають споживну вартість.

Основні засоби, які не використовуються, також зношуються в результаті дії сил природи.

Розмір фізичного зносу у вартісному вираженні визначають зіставленням суми амортизації на певне відновлення вартості об'єкта Основних засобів.

Моральний знос Основних засобів – це передчасна втрата основними фондами їхньої вартості або зменшення її.

Передчасною вона є тому, що відбувається до закінчення нормативного строку служби засобів праці. Припустимо, верстат розрахований на 10 років використання. А моральний знос виявляється раніше цього строку.

Є два види (дві форми) морального зносу.

При першій формі відбувається підвищення продуктивності праці у сфері виробництва засобів праці. Це призводить до зниження витрат праці на відтворення Основних засобів. Зниження вартості засобів праці примушує здійснювати переоцінку Основних засобів. Іншими словами, зменшується вартість Основних засобів.

При другій формі морального зносу з'являються нові засоби праці, які мають більш високі конструктивні характеристики і експлуатаційні якості. Іншими словами, нові засоби праці мають вищу продуктивність. З появою таких засобів праці є два шляхи, які визначають використання старих засобів праці: їх треба модернізувати, тобто підвищити їхню продуктивність до рівня нових засобів праці; в разі неможливості модернізації старі засоби праці вилучаються з Основних засобів.

Отже, при другій формі морального зносу відбувається зниження вартості Основних засобів у результаті науково-технічного прогресу.

1.2. Побудова економічного механізму управління необоротними активами підприємства

Для забезпечення своєї діяльності кожне підприємство повинно мати наявності не сукупність необоротних активів, а таку їх кількість і в такому

складі, як цього вимагає організація процесу виробництва. Необоротні активи періодично оновлюються, поповнюються і вибувають із експлуатації.

Джерелом придбання необоротних активів можуть бути як власні кошти підприємства так і залучені кошти зі сторони (кредити).

Придбання необоротних активів може здійснюватись безпосередньо у підприємства-виробника, або через фірму (фірми) – посередника. На великих виробничих підприємствах зачасту виготовляють деякі об'єкти необоротних активів для власного використання власними силами, що іноді є набагато вигіднішим для самого підприємства.

Виробничий процес неможливо уявити без такої складової, як основні засоби, або, іншими словами, технічна база підприємства. Саме вона визначає сучасний рівень виробництва та його ефективність.

Перша основна задача керівництва – це придбання потрібного для функціонування підприємства устаткування. Звичайно в цій справі в першу чергу звертається увага на якість обладнання. Але в наш час в багатьох випадках, не маючи вдосталь коштів, підприємствами зачасту закупляється дешеве і неякісне обладнання, яке в подальшому потребує значних затрат на ремонти, що є не дуже позитивним фактором для підприємства.

Другим кроком в організації управління основними засобами підприємства є правильне відображення обліку основних засобів. Для цього потрібно правильно класифікувати основний засіб, адже для підприємства дуже важливо до якої групи буде відноситись той чи інший засіб; вибрати оптимально доцільний метод нарахування амортизації, врахувавши строк корисного використання (експлуатації), фізичні можливості об'єкта, а також очікувану економічну вигоду від використання даного об'єкта.

Наступним кроком є забезпечення раціонального використання основних засобів, забезпечення належних умов експлуатації, своєчасного технічного обслуговування та ремонтів.

Ще однією з задач ефективного управління основними засобами на підприємстві є їх своєчасне оновлення. Крокуючи в ногу з прогресивними

технологіями потрібно забезпечувати підприємства сучасним та ефективним оснащенням, що дозволить виготовляти конкурентоспроможну продукцію, яка займатиме на світовому ринку належне місце.

Основні засоби є переважаючою частиною майна підприємства, одним із найважливіших елементів виробництва. Проблеми щодо реформування управління основними засобами, а також визначення основних засобів як економічної категорії, їх складу, оцінки, переоцінки, амортизації, надходження та вибуття висвітлюються багатьма виданнями. Не раз звертаються до цієї актуальної теми науковці, думки яких в різній економічній літературі тлумачиться неоднозначно.

З точки зору Олександра Дмитрієва, Основні засоби – це матеріальні цінності, що переносять свою вартість на кінцевий продукт поступово, частинами і, навіть якщо Основні засоби продаються платником податку раніше 365 днів з моменту введення їх в експлуатацію, все одно це не робить їх товарами.

В бухгалтерському обліку, коли йдеться про матеріальні цінності, використовують поняття “засоби”, а не “фонди”.

Досить дискусійним, на погляд кандидата економічних наук Зиновія Задорожнього, є визначення основних засобів у П(С)БО 7. Підприємство може придбати активи у вигляді обладнання, інструменту, інвентарю і навіть будівля, утримувати їх і не використовувати. До моменту введення їх в експлуатацію вони обліковуються як капітальні інвестиції, а не у складі основних засобів (рядки 030-032). Звідси випливає, що визначення основних засобів, яке наведене в П(С)БО 7 має містити доповнення такого змісту: “основні засоби – це введені в експлуатацію матеріальні активи...”.

Інший підхід визначає д. е. н. Сук Л. основні засоби підприємства, установи – це сукупність матеріально-речових цінностей, що діють у натуральній формі протягом тривалого часу як у сфері матеріального виробництва, так і у невиробничій сфері.

Згідно з формулюванням основних засобів в П(С)БО 7, землю як економічну категорію можна віднести до складу основних засобів. Слід зазначити, що проблема включення землі до основних засобів в Україні на сьогодні майже вирішена. П(С)БО 7 передбачає включення земельних ділянок до складу основних засобів. Планом рахунків також передбачено в складі рахунку 10 “Основні засоби” відкриття субрахунку “Земельні ділянки”. Для остаточного вирішення питання щодо включення землі до складу основних засобів необхідно вирішити це в законодавчому порядку.

На думку доктора економічних наук Василя Ластовецького, в опублікованих нормативних актах – Плані рахунків, Інструкції по його застосуванню, П(С)БО 7 “Основні засоби” – не охоплено всіх без винятку питань, які виникли у зв’язку з реформуванням обліку основних засобів та їх зносу. Зокрема, у П(С)БО 7 не досить чітко визначено зміст поняття “група основних засобів”.

Група основних засобів – сукупність однотипних за технічними характеристиками, призначенням і умовами використання необоротних матеріальних активів.

З назв груп основних засобів можна лише орієнтовно віднести об’єкти до конкретної групи з огляду на їх технічні характеристики, а не за умовами і строками експлуатації.

Пархоменко В. відмічає дві принципові відмінності, закладені в П(С)БО 7 “Основні засоби”. Перша – це надання права підприємствам самостійно приймати рішення про розміри (норми) і методи амортизації основних засобів. Друга – виключення з переліку об’єктів основних засобів, на які не нараховується амортизація, продуктивної худоби, житлових будинків, об’єктів зовнішнього благоустрою та автомобільних доріг загального користування.

Економіст Валерій Кар’єв звертає увагу на відмінності, що виникають у бухгалтерському і податковому обліку. При податковому обліку норми амортизації визначено у відсотках у цілому для групи і пооб’єктний облік

амортизації здійснюється тільки по об'єктах основних фондів, що відносять до групи 1. Пооб'єктного обліку нарахування амортизації для об'єктів Основних засобів груп 2, 3 і 4 у податковому обліку не передбачено.

Кожній групі основних засобів у бухгалтерському обліку відповідає окремий субрахунок. При цьому П(С)БО 7 передбачає здійснення розрахунку амортизації окремо по кожному об'єкту.

Боброва О.Г. розмежовує нарахування амортизації як реальної величини, що визначена відповідно до об'єктивного перебігу економічних процесів і для цілей оподаткування. Нарухування амортизації як реальної величини здійснюється для оцінки витрат, пов'язаних з використанням засобів праці і визначення собівартості продукції. Амортизація для цілей оподаткування покликана створити умови для раціонального використання коштів переважно завдяки збільшенню сум амортизаційних відрахувань у перші роки експлуатації основних засобів, а також сприяти економії по податку на прибуток.

Для попередження передчасного вибуття, забезпечення експлуатаційності і ефективності використання та запобігання достроковому зношенню основні засоби підлягають періодичним ремонтам.

Віктор Коміренко поділяє дані витрати на дві групи. До групи 1 відносять витрати на поліпшення Основних засобів, у результаті здійснення яких економічні вигоди, первинно очікувані від використання об'єкта, зростають (модернізація, модифікація, добудова, дообладнання, реконструкція тощо). Витрати на проведення таких заходів збільшують первісну вартість основних засобів і обліковуються на рахунку 15 "Капітальні інвестиції" з наступним їх віднесенням на рахунок 10 "Основні засоби". Група 2 включає витрати, що здійснюються для підтримання об'єкта в робочому стані та одержання первинно визначеної суми майбутніх економічних вигод від його використання. Їх відносять до витрат звітного періоду.

Істотним нововведенням у вітчизняній економіці, як вважає Лончакова В., став механізм переоцінки основних засобів. Об'єкт основних засобів підлягає переоцінці, якщо його залишкова вартість значно (більш як на 10%) відрізняється від справедливої вартості на дату балансу.

У п. 16 Положення 7, на думку Білоусова А., первісно закладена суперечність. Це впливає з використовуваних у п. 16 понять “залишкова вартість” і “справедлива вартість”. Залишкова вартість об'єкта основних засобів традиційно визначається як різниця між первісною вартістю об'єкта основних засобів і накопиченою по ньому сумою зносу. Не розкривається в Положенні 7 і порядок визначення справедливої вартості. Згідно з п. 32 МСБО 16: справедлива ринкова вартість одиниці нерухомості, будинків і обладнання є їхньою ринковою вартістю, встановленою шляхом проведення оціночної експертизи”.

Особливості проведення і відображення в бухгалтерському обліку переоцінки основних засобів розглядає Руденок О. Переоцінка основних засобів містить у собі операції зі збільшення первісної вартості об'єкта основних засобів та їх зносу – дооцінку, і операції зі зменшення первісної вартості об'єкта основних засобів та їх зносу – уцінку. Підприємство має самостійно визначити коефіцієнт, за допомогою якого буде коригуватися первісна вартість об'єкта основних засобів і знос, як у більшу, так і в меншу сторону.

В економічній літературі багато уваги приділяється обліку надходження та вибуття основних засобів.

Придбані (виготовлені) основні засоби зараховуються на баланс підприємства за первісною вартістю. Первісна вартість придбаних (отриманих) основних засобів формується залежно від умов такого придбання (одержання) основних засобів.

В економічних виданнях термін “виведення з експлуатації” тлумачиться як ліквідація Основних засобів, їх капітальний ремонт,

реконструкція, модернізація, консервація, продаж і змушена заміна об'єкта Основних засобів.

Нюанси продажу Основних засобів в своїй статті розглядає Шевченкова Л. Операція продажу передбачає отримання підприємством доходу. Оскільки дохід від продажу основних засобів не пов'язаний з операційною або фінансовою діяльністю підприємства, то для його відображення в Плані рахунків призначений спеціальний субрахунок 742 “Дохід від реалізації необоротних активів” рахунка 74 “Інші доходи”, по кредиту якого і показується сума доходу. У дебет субрахунку 742 списується сума непрямих податків (ПДВ, акцизний збір тощо).

Журавська І. зазначає, що фінансовий результат від вибуття об'єктів основних засобів визначається вирахуванням з доходу від вибуття основних засобів їх залишкової вартості, непрямих податків і витрат, пов'язаних з вибуттям основних засобів. Регістри аналітичного обліку основних засобів, що вибули, додаються до документів, якими оформлені факти вибуття основних засобів.

Знайко Ю. виділяє мінімум типових форм для оформлення повного або часткового списання основних засобів. Це Акт списання основних засобів (ф.03-3), Акт на списання автотранспортних засобів (ф.03-4), затверджені наказом Мінстату України від 29.12.95 р. №352 “Про затвердження типових форм первинного обліку”. Плюс висновок експертної комісії щодо неможливості використання Основних засобів за початковим призначенням.

Як зауважує Сук Л., практика підприємств показує, що діючий облік основних засобів має ряд недоліків. Одним з них є те, що потрібно додатково складати обігові відомості для встановлення відповідності записів у картці з синтетичним обліком за рахунком 10 “Основні засоби”. Разом з тим втрачається наочність про наявність та рух основних засобів, яка необхідна в поточній виробничій діяльності. Тому деякі господарства одночасно з інвентарними картками обліку основних засобів ведуть по них книги або складають обігові відомості.

Іваненков С.В. доводить переваги досить ефективної комп'ютерної форми обліку. При ній виконується можливість здійснення широкого розподілу праці завдяки тому, що сучасні програмно-апаратні системи, як правило, побудовані на принципах розподіленої обробки даних. Застосування комп'ютерів дозволяє ефективно вирішити проблему аналітичного обліку. Проблема оперативності даних вирішується при застосуванні комп'ютерів автоматично.

Василь Горщар в своїй статті рекомендує використовувати програму 1С: "Підприємство" при відображенні у податковому обліку операцій з основними фондами груп 2, 3 і 4 у разі застосування положень Податкового роз'яснення № 68. Оскільки балансову вартість виведених з експлуатації об'єктів Основних засобів груп 2, 3 і 4 не потрібно враховувати під час нарахування амортизації, то облік балансової вартості Основних засобів, що підлягають під визначення груп 2, 3 і 4, потрібно вести за правилами, встановленими для Основних засобів групи 1 (за винятком норм амортизації, які для кожної з груп залишаються такими самими).

Можливості випуску продукції за обсягом та якістю вирішальною мірою залежать від рівня розвитку техніко-технологічної бази підприємства.

Техніко-технологічна база (ТТБ) підприємства виробничої сфери – системна сукупність найбільш активних елементів виробництва, яка визначає технологічний спосіб одержання продукції, здійснюваний за допомогою машинної техніки (устаткування, приладів, апаратів), різноманітних транспортних, передавальних, діагностичних та інформаційних засобів, організованих у технологічні системи виробничих підрозділів і підприємства в цілому.

ТТБ кількісно та якісно відрізняється від основних виробничих фондів (виробничого апарату) підприємства.

До складу технічної компоненти бази входять лише ті види знарядь і засобів праці, які беруть безпосередню участь у реалізації виробничих технологій. Це дає можливість: по-перше, виокремлювати особливі сукупні

характеристики, що впливають з об'єктивно необхідного техніко-технологічного розвитку виробництва; по-друге, виявляти взаємозв'язки, пріоритети, чинники і способи оновлення та підвищення ефективності системного функціонування технологічних процесів і відповідної таким виробничої техніки.

На сучасному етапі трансформації суспільного виробництва об'єктивно існують певні тенденції поступального розвитку ТТБ підприємств виробничої сфери. Визначальними з них є:

- 1) підвищення наукомісткості засобів праці, рівня фундаментальності втілюваних у них знань;
- 2) зростання масштабів і розширення спектра застосування сучасного мікроелектронного устаткування;
- 3) перетворення засобів праці на технічну цілісність більш високого порядку;
- 4) трансформація техніко-технологічних засобів у все більш універсальні системи;
- 5) поглиблення інтеграції окремих елементів ТТБ та організаційно-управлінських компонентів виробництва;
- 6) підвищення ступеня автоматизації техніки й технічних систем, поступовий перехід до гнучкої автоматизації виробництва, зумовленої його кількісним урізноманітненням і зменшенням серійності.

Ці тенденції якісної зміни ТТБ виробництва визначають ті основні вимоги, які треба враховувати за формування технічного базису підприємств та обґрунтування стратегії його оновлення.

Фундаментальною базою технічного розвитку будь-якого підприємства стають усі пріоритетні напрямки науково-технічного прогресу. Технічний розвиток відображає процес формування та вдосконалення техніко-технологічної бази підприємства, що має бути постійно зорієнтованим на кінцеві результати його виробничо-господарської, комерційної чи іншої діяльності.

Технічний розвиток як об'єкт організаційно-економічного управління охоплює різноманітні форми, які мають відображати відповідні стадії процесу розвитку виробничого потенціалу і забезпечувати просте та розширене відтворення Основних засобів підприємства. Із сукупності форм технічного розвитку доцільно виокремлювати такі, що характеризують, з одного боку, підтримування техніко-технологічної бази підприємства, а з іншого – її безпосередній розвиток через удосконалення й нарощування виробництва (рис. 1.1).

Оцінку технічного рівня різногалузевих підприємств треба проводити періодично (один раз на кілька років) у процесі аналізу та узагальнення певної системи показників, які відбивають ступінь технічної оснащеності праці персоналу, рівень прогресивності застосовуваної технології, технічний рівень виробничого устаткування, рівень механізації та автоматизації основного та допоміжного виробництва.

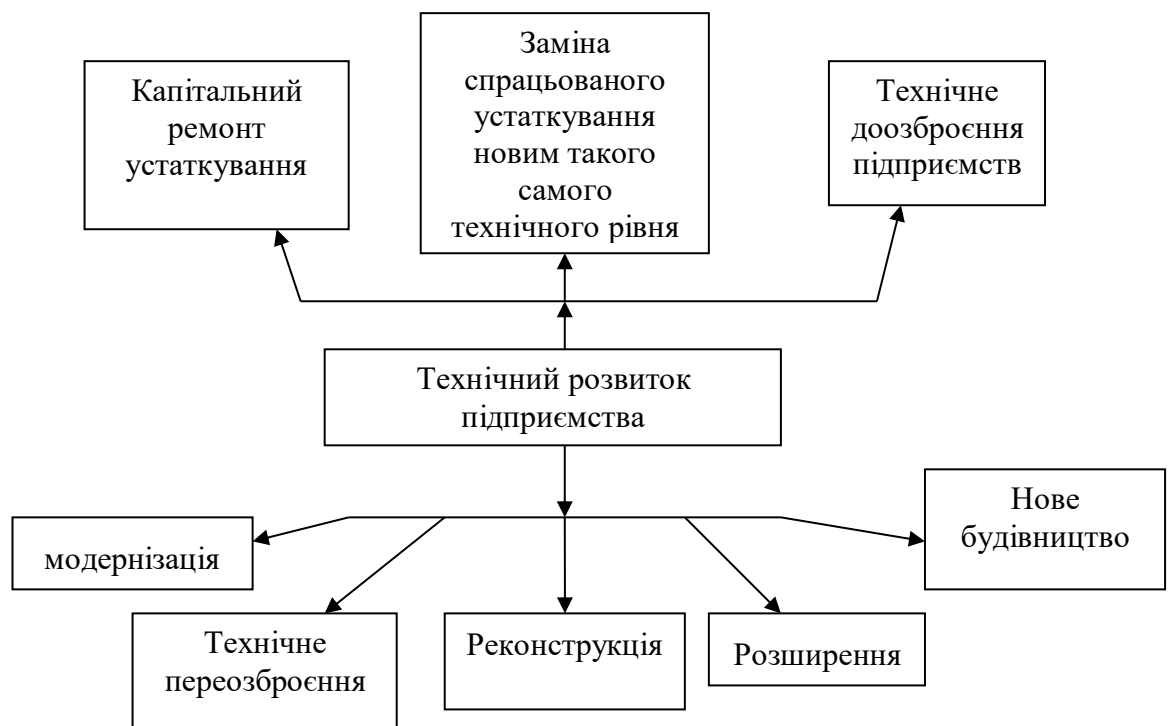

Рис. 1.1. Форми технічного розвитку підприємства.

Об'єктивність такої оцінки можна забезпечити лише за умови не тільки методично правильного обчислення відповідних показників, а й порівняння їхньої динаміки на даному підприємстві за кілька років, а також порівняння з досягнутим рівнем на інших споріднених підприємствах.

У процесі економічного управління технічним розвитком підприємства стрижневими є завдання якісної розробки й коригування, забезпечення необхідними ресурсами, постійного відстежування здійснення програм (планів)

Зміст програм (планів) технічного розвитку підприємства визначається сукупністю конкретних заходів, що входять до їхнього складу. Як правило, такі програми охоплюють кілька розділів, а кожен з останніх – певну групу цілеспрямованих заходів.

Головним недоліком чинного в Україні порядку розробки програми (плану) технічного розвитку підприємства є механічне «підсумовування» різних пропозицій, брак їхньої реальної інтеграції в єдиний цілеспрямований комплекс заходів. Подолати цей недолік дає змогу попереднє опрацювання програми (плану) технічного розвитку в так званому режимі групової роботи. Мета такої роботи полягає в ретельному перегляді та узгодженні пропозицій, що рекомендуються для включення до проекту програми (плану). Саму роботу бажано проводити у вигляді проблемної наради, учасниками якої мають бути керівники підприємства і група експертів, включаючи незалежних. Це певною мірою забезпечує здійснення конкурсного відбору конкретних об'єктів і напрямків технічного розвитку підприємства.

Розвиток техніко-технологічної бази виробництва (діяльності), який за належних умов господарювання має супроводжуватись систематичним її оновленням, потребує значних інвестиційних ресурсів. Проте сучасний етап господарювання для переважної більшості його суб'єктів позначено різким спадом або цілковитим припиненням інвестування виробництва за рахунок власних коштів. Ось чому в разі тимчасового браку чи нестачі власних інвестицій і сучасних засобів праці підприємства та організації можуть

скористатися для оновлення та розвитку своєї технічної бази таким поширеним у світі методом фінансування, як лізинг (оренда на тривалий термін рухомого й нерухомого майна).

В статті 10 Господарського кодексу України основними напрямками економічної політики, що визначаються державою, є: структурно-галузева політика, спрямована на здійснення державою прогресивних змін у структурі народного господарства, удосконалення міжгалузевих та внутрішньогалузевих пропорцій, стимулювання розвитку галузей, які визначають науково-технічний прогрес, забезпечують конкурентоспроможність вітчизняної продукції та зростання рівня життя населення. Складовими цієї політики є промислова, аграрна, будівельна та інші сфери економічної політики, щодо яких держава здійснює відносно самостійний комплекс заходів стимулюючого впливу;

Інвестиційна політика, спрямована на утворення суб'єктам господарювання необхідних умов для залучення і концентрації коштів на потреби розширеного відтворення основних засобів виробництва, переважно у галузях, розвиток яких визначено як пріоритети структурно-галузевої політики, а також забезпечення ефективного і відповідального використання цих коштів та здійснення контролю за ним;

Амортизаційна політика, спрямована на створення суб'єктам господарювання найбільш сприятливих та рівноцінних умов забезпечення процесу простого відтворення основних виробничих і невиробничих фондів переважно на якісно новій техніко-технологічній основі;

Політика інституційних перетворень, спрямована на формування раціональної багатоукладної економічної системи шляхом трансформування відносин власності, здійснення роздержавлення економіки, приватизації та націоналізації виробничих фондів, забезпечення на власній основі розвитку різних форм власності і господарювання, державну підтримку і захист усіх форм ефективного господарювання та ліквідацію будь-яких протизаконних економічних структур.

Бюджетна політика, спрямована на оптимізацію та раціоналізацію формування доходів і використання державних фінансових ресурсів, підвищення ефективності державних інвестицій у народне господарство, узгодження загальнодержавних і місцевих інтересів у сфері міжбюджетних відносин, регулювання державного боргу та забезпечення соціальної справедливості при перерозподілі національного доходу.

Податкова політика, спрямована на забезпечення економічно обґрунтованого податкового навантаження на суб'єктів господарювання, стимулювання суспільно необхідної економічної діяльності суб'єктів, а також дотримання принципу соціальної справедливості та конституційних гарантій прав громадян при оподаткуванні їх доходів.

Поряд із закріпленням форм реалізації економічної політики попередньою статтею Кодексу, коментована стаття дає визначення економічної політики шляхом характеристики основних її напрямів або видів. Таке визначення зумовлюється потребою уніфікувати, привести до певної одноманітності застосування у законодавстві відповідної термінології, пов'язаної з виробленням та реалізацією економічної політики держави. Зокрема, наведені в цій статті визначення мають використовуватися в процесі державного прогнозування та розроблення програм економічного і соціального розвитку України, передбачених відповідним Законом, при формулювання засад внутрішньої і зовнішньої політики, а також конкретних положень законодавчих актів. Вони забезпечують можливість більш чіткого розуміння заходів державного впливу на господарські відносини, а отже, більш усвідомленого здійснення своїх прав та обов'язків учасниками цих відносин.

1.3. Методика оцінки ефективності формування та використання необоротних активів підприємства

У практиці управління і планування відтворення основних засобів промисловості використовуються як грошові, так і натуральні показники, оскільки основні засоби у виробничому процесі виступають не тільки як носії вартості, але і як сукупність визначених засобів праці.

Під *оцінкою основних засобів* підприємства розуміють грошове вираження їх вартості. Вона необхідна для правильного визначення загального обсягу основних засобів, їх динаміки і структури та розрахунку економічних показників господарської діяльності підприємства.

Первісна вартість - це історична (фактична) собівартість основних засобів у сумі грошових коштів або справедливої вартості інших активів, сплачених (переданих), витрачених для придбання (створення) основних засобів.

Справедлива вартість об'єкта основних засобів дорівнює сумі, за якою може бути здійснений обмін цього об'єкта в результаті операції між компетентними, обізнаними, зацікавленими та незалежними сторонами.

Відновлена вартість основних засобів- це вартість їх відтворення за сучасних умов виробництва. Вона враховує ті самі витрати, що й первісна вартість, але за сучасними цінами. Тобто сума коштів або інших форм компенсації, яку необхідно було б витратити для придбання (або створення) такого самого засобу праці на дату складання звітності, називається *відновленою вартістю*.

Залишкова вартість основних засобів характеризує реальну їх вартість і визначається як різниця між вартістю, за якою об'єкт основних засобів був занесений на баланс підприємства, та сумою зносу, тобто тієї частини вартості основних засобів, яку вони в процесі виробництва перенесли на вартість готової продукції.

Ліквідаційна вартість – це сума коштів або вартість інших активів, яку підприємство має отримати від реалізації (ліквідації) основних засобів після закінчення терміну їх корисного використання (експлуатації) за вирахуванням витрат, пов'язаних із реалізацією (ліквідацією).

Балансова вартість – це сума, за якою об'єкт основних засобів включається до балансу після вирахування суми накопиченої амортизації.

Балансова вартість основних засобів при їх введенні в експлуатацію тотожна первісній вартості. По мірі зносу основних засобів їх балансова вартість (залишкова вартість) визначається як різниця між первісною вартістю і сумою зносу.

Грошова оцінка основних засобів необхідна для обліку їхньої динаміки, планування розширеного відтворення, установлення зношуваності, нарахування амортизації, визначення собівартості продукції і рентабельності підприємств, а також для здійснення господарського розрахунку.

У зв'язку з тривалою участю Основних засобів у процесі виробництва, їхнім поступовим зношуванням, а також зі зміною за цей період умов відтворення існує кілька видів грошової оцінки Основних засобів.

Первісна вартість визначається:

- по об'єктам, виготовленим на самому підприємстві, а також придбаним за плату у інших підприємств та осіб – виходячи із фактичних затрат на зведення або придбання цих об'єктів, включаючи витрати на доставку, монтаж, установку. Вона виявляється в момент введення об'єкта в експлуатацію та залишається незмінною на протязі всього строку надходження основних засобів на підприємство, за винятком випадків дообладнання та добудови об'єктів в порядку довгострокових інвестицій, реконструкцій та часткової ліквідації об'єктів;

- по об'єктам, внесеними засновниками в рахунок їх вкладів в Статутний капітал – по домовленості сторін;

- по об'єктам, одержаним від інших підприємств та осіб безоплатно – експертним шляхом або по даним документів прийому-передачі.

Основні засоби, які були в експлуатації та придбані за плату, приймаються на облік по купівельній вартості з додаванням витрат на

доставку та установку, а також сум зносу по цим об'єктам, вказаних в документах на купівлю-продаж.

Виходячи з вимог Інструкції № 291 зарахування на баланс ОЗ, придбаного за грошові кошти або спорудженого підрядним способом, здійснюється за його первісною вартістю (історичною собівартістю), а справедлива оцінка застосовується при проведенні переоцінки такого ОЗ, при спорудженні ОЗ власними силами, при одержанні ОЗ безоплатно або як внеску до статутного фонду, а також при здійсненні бартерних операцій з ОЗ.

Оцінка споруджуваного власними силами (господарським способом) ОЗ проводиться із застосуванням історичної собівартості.

При цьому первісна вартість включає до себе прямі та накладні витрати, пов'язані з таким спорудженням. Не включаються до складу первісної вартості такого об'єкта понад нормовані відходи, понад нормовані витрати на оплату праці та відсотки за кредит, залучений до такого спорудження. Також історична собівартість такого об'єкта не повинна перевищувати його справедливої оцінки. Крім того, додатна різниця між історичною і справедливою вартістю відноситься до складу витрат підприємства і відображається у Звіті про фінансові результати.

Первісна вартість придбаного нематеріального активу складається із:

- ціни (вартості) придбання;
- мита;
- непрямих податків, що не підлягають відшкодуванню;
- інших витрат, безпосередньо пов'язаних з його придбанням та доведенням до стану, у якому він придатний для використання за призначенням.

Для забезпечення відтворення основних виробничих засобів важливе значення має вивчення їхнього стану та використання. Стан і використання основних виробничих засобів є важливим фактором підвищення ефективної діяльності підприємства.

У процесі виробництва основні засоби зношуються фізично і старіють

морально. Ступінь фізичного зносу основних засобів визначається в процесі нарахування амортизації. Цей процес можна розглядати в кількох аспектах:

По-перше, як метод визначення поточної оцінки не зношеної частини основних засобів.

По-друге, як спосіб віднесення на готову продукцію одноразових витрат на основні засоби.

По-третє, як спосіб нагромадження фінансових ресурсів для заміщення виведених з виробничого процесу основних засобів або для вкладання засобів у нові виробництва.

Показники стану й ефективності використання основних засобів можна об'єднати в дві групи: узагальнюючі та часткові

Узагальнюючі показники мають забезпечити отримання достатньої кількості інформації, на основі якої можна зробити висновки про ефективність використання всієї сукупності основних засобів підприємства та виявити наявні резерви поліпшення їх використання.

До узагальнюючих показників відносять: фондвіддачу, фондомісткість, рентабельність виробництва, коефіцієнт використання виробничої потужності підприємства.

Фондвіддача характеризує річний випуск продукції з одиниці вартості основних засобів. Її розраховують як відношення обсягу виготовленої продукції до середньорічної вартості основних виробничих засобів:

$$\text{Фв} = \frac{\text{Вп}}{\text{Офср}} \quad (1.1)$$

Де Фв – фондвіддача, грн.;

Вп – обсяг виготовленої продукції за звітний період, грн.;

Офср – середньорічна вартість основних засобів, грн.

Середньорічну вартість основних засобів визначають як середньоарифметичну величину із значень цього показника на перше число кожного місяця.

Показник фондвіддачі відображає ту кількість продукції, яка

виробляється однією гривнею вартості основних засобів, він показує загальну віддачу від використання кожної гривні, витраченої на основні засоби, тобто ефективність цього вкладення коштів.

Оберненим до фондівіддачі показником є фондомісткість, яка визначається відношенням середньорічної вартості основних виробничих засобів до обсягу виготовленої продукції:

$$\Phi_m = \text{Оф}_{\text{ср}} / \text{ВП}$$

Цей показник дає можливість визначити вартість основних засобів, яка припадає на одну гривню виробленої продукції і характеризує забезпеченість підприємства основними засобами.

Відносним показником ефективності використання основних засобів є рентабельність (прибутковість) основних засобів.

$$P_{\text{оф}} = \text{ВП} / \text{Оф}_{\text{ср}} \times 100\%$$

Де ВП – валовий прибуток підприємства за даний період

Оф_{ср} – середня вартість основних засобів за той же період.

Рентабельність основних засобів за валовим прибутком характеризує ефективність використання основних засобів у виробничій діяльності підприємства.

Серед окремих показників екстенсивного використання засобів праці важливе значення має коефіцієнт змінності роботи устаткування. Він являє собою відношення загальної суми верстато-змін, відпрацьованих за добу всім устаткуванням, до загальної кількості устаткування. Коефіцієнт змінності можна обчислити за кількістю не лише працюючого, а й наявного устаткування, установленого, запланованого до роботи:

$$K_{\text{зм}} = (N_1 + N_2 + N_3) / N_{\text{max}}$$

де N_1, N_2, N_3 – кількість одиниць обладнання, що працювало відповідно в першу, другу, третю зміну.

N_{max} – кількість обладнання, що працювало в максимально завантажену зміну, або кількість наявного обладнання.

Для оцінки і аналізу процесу відтворення основних засобів

підприємства використовується система взаємопов'язаних показників. Найважливішими з них є коефіцієнти оновлення і вибуття основних засобів.

Коефіцієнт вибуття визначається за формулою:

$$K_{\text{виб}} = \text{Оф}_{\text{вив}} / \text{Оф}_{\text{поч.р.}}$$

де $\text{Оф}_{\text{вив}}$ – вартість виведених з експлуатації за рік Основних засобів

$\text{Оф}_{\text{поч.р.}}$ – вартість фондів на початок року

Як бачимо коефіцієнт вибуття в 2021 році в порівнянні з 2020 роком дещо збільшився, отже збільшилась кількість списання застарілих або вийшовших з ладу основних засобів.

Ступінь оновлення основних засобів вимірюють за допомогою коефіцієнта оновлення, який відображає частку введених у дію у даному періоді основних засобів:

$$K_{\text{он}} = \text{Оф}_{\text{вв}} / \text{Оф}_{\text{к.р.}}$$

де $\text{Оф}_{\text{вв}}$ – вартість введених основних засобів;

$\text{Оф}_{\text{к.р.}}$ – вартість основних засобів на кінець року

Позитивною в діяльності підприємства є ситуація, коли вартість введених в дію основних засобів перевищує вартість основних засобів, що вибули із експлуатації. Для цього розраховується коефіцієнт приросту основних засобів:

$$K_{\text{пр}} = (\text{Оф}_{\text{вв}} - \text{Оф}_{\text{вив}}) / \text{Оф}_{\text{ср.р.}}$$

де $\text{Оф}_{\text{ср.р.}}$ – середньорічна вартість основних засобів.

Як бачимо в 2006 році ситуація з приростом основних засобів дещо погіршилась в порівнянні з 2005 роком, що для підприємства є негативним.

Коефіцієнт зносу характеризує частку вартості основних засобів, що її списано на витрати виробництва в попередніх періодах. Коефіцієнт зносу визначається відношенням суми зносу основних засобів до первісної вартості основних засобів.

$$K_z = Z_o / \text{ОФп},$$

де K_z — коефіцієнт зносу основних засобів;

Z_o — сума зносу основних засобів;

ОФп — первісна вартість основних засобів.

За даними розрахунків видно, що зношеність основних засобів Житомирського ремонтно-механічного заводу більше 50%, що означає, що більшість обладнання заводу вже зношене і потребує або капітального ремонту, або заміни на нові основні засоби.

Коефіцієнт придатності основних засобів розраховується за формулами:

$$K_{п}=1 - K_{з}$$

де $K_{п}$ — коефіцієнт придатності основних засобів;

$K_{з}$ — коефіцієнт зносу основних засобів.

Коефіцієнт придатності показує, яка частина основних засобів придатна для експлуатації в процесі господарської діяльності.

Як було сказано вище, до подальшого повноцінного використання та експлуатації придатними є менше 50% основних засобів підприємства.

Для більш детальної характеристики стану основних засобів підприємства розраховують коефіцієнт фізичного зносу.

Коефіцієнт фізичного зносу визначається відношенням суми витрат на поточний та капітальний ремонт основних засобів до їх первісної вартості:

$$K_{ф.з.} = ВР / Оф_{пер}$$

де ВР – витрати понесені на поточний та капітальний ремонт основних засобів

Оф_{пер} – первісна вартість основних засобів.

Отже, як вже зазналось раніше основні засоби підприємства своєю більшістю зношені і потребують якнайскорішого оновлення.

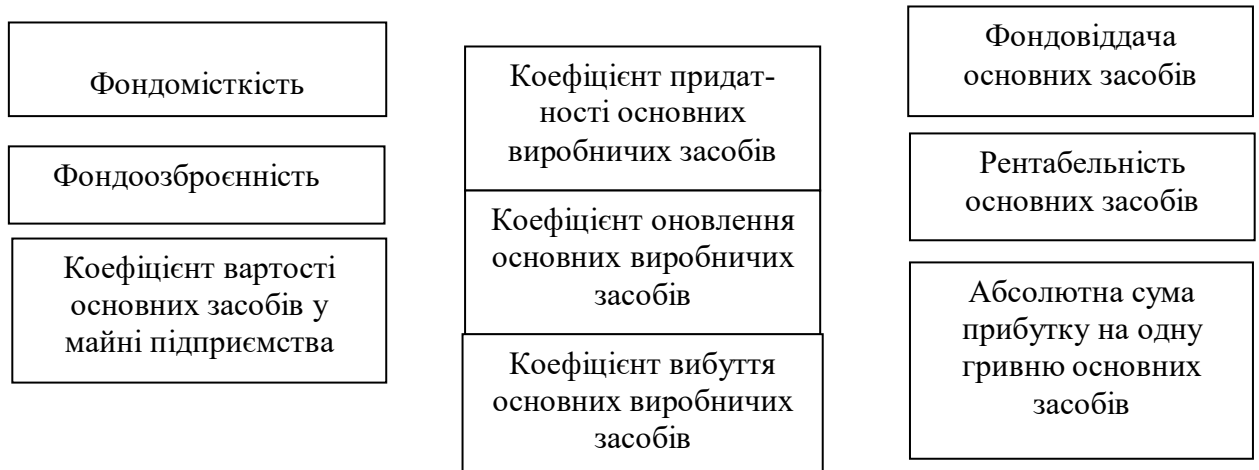

Рис.2.2. Показники ефективності використання основних виробничих засобів

Показники використання Основних засобів, виражені в натуральних одиницях, можуть бути розраховані по фактичному випуску продукції, а також по можливому технічно розрахованому випуску. Даючи уявлення про загальний рівень використання тих чи інших однорідних машин, агрегатів, тієї чи іншої одиниці чи устаткування групи цього устаткування, вони не дозволяють відповісти на запитання: за рахунок чого отримана фактична продуктивність даного агрегату, тобто яку частину робочого часу цей агрегат функціонував і який був рівень його використання протягом цього часу?

До системи взаємозалежних показників (коефіцієнтів), що безпосередньо характеризують рівень використання Основних засобів і виробничих потужностей, а також розкривають резерви подальшого поліпшення їхнього використання, відносяться:

- 1) використання в часі (коефіцієнт екстенсивного навантаження);
- 2) використання в одиницю часу (коефіцієнт інтенсивного навантаження);
- 3) загальне використання (коефіцієнт інтегрального навантаження).

Перший показник ($K_{\text{екст}}$) визначається шляхом поділу часу фактичного використання на максимально можливий час використання основних засобів. Другий показник ($K_{\text{інт}}$) виходить у результаті поділу фактичної кількості продукції, зробленого в одиницю часу роботи устаткування, на

максимальний випуск цієї продукції, якому можна зробити за участю даних основних засобів у ту ж одиницю часу. Третій показник ($K_{\text{інтегр}}$) розраховується шляхом перемножування перших двох показників.

До числа показників екстенсивного використання Основних засобів на підприємстві відноситься коефіцієнт змінності. Він характеризує час цілозмінного використання встановленого устаткування, що працює на багатозмінному режимі. Коефіцієнт змінності розраховується по окремих групах устаткування, окремим виробничим підрозділам підприємства, а також у цілому по підприємству. Він показує, скільки змін у середньому протягом доби працювало встановлене устаткування.

Показник використання Основних засобів у часі (коефіцієнт екстенсивного навантаження) визначається порівняно просто. Показник же використання Основних засобів в одиницю часу (коефіцієнт інтенсивного навантаження) визначити легко лише в тих галузях, де випускається однорідна продукція і, отже, обсяг її виробництва може бути виражений у натуральних одиницях. Якщо ж підприємство і його підрозділи роблять продукцію різноманітної номенклатури, то показник використання Основних засобів в одиницю часу розрахувати значно сутужніше. Варто мати на увазі, що приведені вище показники все-таки не дозволяють дати відповідь на питання, як використовуються Основні засоби в цілому по підприємству, у галузі й у промисловості.

Роль узагальнюючого показника використання Основних засобів може деякою мірою виконувати показник випуску продукції на одиницю виробничої площі. Цей показник виражається, як правило, у натуральних одиницях.

Одним з найбільш загальних показників використання виробничої потужності є коефіцієнт її фактичного використання, що розраховується шляхом розподілу продукції, виготовленої за визначений проміжок часу (звичайно за рік), на величину виробничої потужності. Для підприємств, знову введених в експлуатацію, звичайно визначається коефіцієнт

використання проектної потужності, що представляє собою частку від розподілу фактичного випуску продукції на величину потужності підприємства по проекту. Цей показник характеризує рівень освоєння проектної потужності.

Натуральні показники використання Основних засобів, використовувані при аналізі сучасного стану і планування виробничих потужностей, при складанні балансу устаткування і т.д. усе-таки не розкривають загальної картини ефективності використання всієї сукупності Основних засобів підприємства, галузі, промисловості в цілому.

Для загального аналізу господарської діяльності, планування капітальних вкладень, запровадження в дію основних засобів і виробничих потужностей усіх ланок промисловості усе більшого значення набуває такий показник ефективності виробництва, як випуск продукції на 1 гр. Основних засобів, що звичайно називають показником фондівіддачі. Застосовується також показник, зворотний фондівіддачі - фондоемкості. При визначенні показника фондівіддачі застосовуються як вартісні, так і натуральні одиниці виміру.

Натуральні показники фондівіддачі поряд з вартісними застосовуються в електроенергетичній, металургійній і деякій галузях видобувної промисловості. Наприклад, у чорній металургії таким показником є виплавка чи чавуна стали на 1 гр. основних виробничих фондів відповідно доменний чи сталеплавильний цехи.

Однієї з головних причин, що погіршують показник фондівіддачі, є повільне освоєння підприємств, що вводяться в дію.

У практиці обліку і планування відтворення основних засобів промисловості використовуються як грошові, так і натуральні показники, оскільки основні засоби у виробничому процесі виступають не тільки як носії вартості, але і як сукупність визначених засобів праці.

Грошова оцінка основних засобів необхідна для обліку їхньої динаміки, планування розширеного відтворення, установлення зношуваності,

нарахування амортизації, визначення собівартості продукції і рентабельності підприємств, а також для здійснення господарського розрахунку.

У зв'язку з тривалою участю основних засобів у процесі виробництва, їхнім поступовим зношуванням, а також зі зміною за цей період умов відтворення існує кілька видів грошової оцінки основних засобів:

- 1) по повній первісній вартості;
- 2) по первісній вартості за винятком зносу;
- 3) по повній відновлювальній вартості;

4) по відновлювальній вартості з урахуванням зносу. Повна первісна вартість являє собою фактичну вартість за цінами придбання (включаючи витрати на доставку і монтаж) чи будівництва основних засобів.

Первісна вартість за винятком зносу виражає вартість основних засобів, ще не перенесену на виготовлену продукцію. Вона менше повної первісної вартості на величину зносу основних засобів і часто називається залишковою вартістю.

Ці два види грошової оцінки утрудняють порівнянність даних про динаміку основних засобів, тому що ціни на устаткування і вартість будівництва міняються й основні засобів, придбані (побудовані) у різні роки, виражаються в змішаних цінах.

Порівнянність створених у різні роки однакових елементів основних засобів досягається завдяки їхній оцінці по відновлювальній вартості. Повна відновлювальна вартість - це вартість відтворення основних засобів у нових виробничих умовах (даного року).

Метод оцінки по відновлювальній вартості не враховує ступінь зношеності основних засобів, а тому він доповнюється оцінкою основних засобів по відновлювальній вартості з урахуванням зносу.

Відновлювальна вартість з урахуванням зносу показує частину відновлювальної вартості основних засобів, ще не перенесену на продукт.

Оцінка основних засобів по відновленій вартості - складний, трудомісткий процес, що вимагає значних витрат часу і засобів для

переоцінки всіх елементів основних засобів. Переоцінка основних засобів здійснюється періодично.

1.4. Нормативно-правове забезпечення управління оборотними активами підприємства

Виняткове значення має правове закріплення економічної політики, про що і йдеться у статті 9 Господарського кодексу України. Завдяки такому закріпленню економічна політика набуває формальної визначеності, необхідної для її чіткого та послідовного здійснення. Формалізація політичних цілей і завдань, засобів і способів їх реалізації, надання їх змісту нормативного характеру здійснюються шляхом прийняття правових актів, передбачених Конституцією України. Насамперед, це засади внутрішньої і зовнішньої політики, які визначає Верховна Рада України (п.5 ст.85 Конституції), загальнодержавні програми економічного, науково-технічного, соціального, національно-культурного розвитку, охорони довкілля, які вона затверджує (п.6 ст.85 Конституції), програми діяльності Кабінету Міністрів України, що їх схвалює парламент (п.11 ст.85 Конституції).

В статті 66 Господарського кодексу України викладено характеристику майна підприємств. Майно, що використовується в процесі господарської діяльності, складають Основні засоби і оборотні кошти, а також інші цінності (спеціальні фонди, грошові кошти), вартість яких відображається на самостійному балансі підприємства. До оборотних виробничих фондів відносять предмети праці, які повністю споживаються в кожному виробничому циклі, змінюючи чи втрачаючи при цьому натурально-речову форму, і повністю переносять свою вартість на вироблену продукцію.

Джерела формування майна суб'єктів господарювання визначені у статті 140 Господарського кодексу України.

Цілісним майновим комплексом є господарський об'єкт із завершеним циклом виробництва продукції, з наданою йому земельною ділянкою, на якій він розташований, автономними інженерними комунікаціями, системою енергопостачання. Він може бути об'єктом купівлі-продажу, оренди та інших угод.

Склад і порядок використання майна підприємства визначається його власником, який одноосібно або спільно з іншими власниками на основі належного йому майна засновує підприємство, закріплюючи за ним це майно на праві власності, праві господарського відання чи праві оперативного управління.

Майнові права суб'єктів господарювання захищаються законом. Вилучення державою у суб'єкта господарювання його майна допускається не інакше як у випадках, на підставах і в порядку, передбачених законодавством.

Стаття 133 розкриває правовий режим майна суб'єктів господарювання. Під правовим режимом майна суб'єктів господарювання зазвичай розуміють встановлені правовими нормами структуру цього майна, порядок його придбання, використання і вибуття, а також звернення на нього стягнення кредиторів.

Стаття 139 Господарського кодексу України дає визначення майна в сфері господарювання. Вказана стаття визнає сукупність речей та інших цінностей (включаючи нематеріальні активи), які мають вартісне визначення, виробляються чи використовуються у діяльності суб'єктів господарювання та відображаються в їх балансі або враховують в інших передбачених законом формах обліку майна цих суб'єктів.

Майнові цінності залежно від економічної форми, якої набуває майно у процесі здійснення господарської діяльності, можуть належати до основних засобів, оборотних засобів, коштів, товарів. Зміст цих понять та перелік об'єктів, що відносяться до тієї або іншої економічної форми, встановлені в подальших частинах коментованої статті, в законах та підзаконних

нормативно-правових актах з питань бухгалтерського обліку і фінансової звітності.

До основних законодавчо-нормативних актів, що регулюють організацію обліку основних засобів належать:

Податковий кодекс України;

Закон України “Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні” від 16.07.99 р. № 996-XIУ, зі змінами та доповненнями.

Закон України “Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні” визначає правові засади регулювання, організації, ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності в Україні. За законом вводиться нова термінологія і конкретизується зміст давно вживаних термінів, від точності формулювання яких залежить правильність ведення обліку і складання звітності. Закон також визначає основні принципи бухгалтерського обліку та фінансової звітності, встановлює єдині правила організації бухгалтерського обліку господарських операцій та передбачає відповідальність за їх порушення.

Крім того, по другій, третій і четвертій групах відмовилися від пооб’єктного обліку основних засобів. Для нарахування амортизації Основні засоби другої, третьої і четвертої груп враховуються як одна величина з назвою: балансова вартість групи Основних засобів.

Законом запропоновані й інші підходи щодо визначення строку експлуатації Основних засобів, часу припинення нарахувань на активи і т.п.

Закон України “Про лізинг” від 16.12.97 р. № 723/97-ВР, зі змінами та доповненнями.

Законом України “Про лізинг” передбачено, що об’єктом лізингу може бути будь-яке майно (машини, устаткування, транспортні засоби, обчислювальна й інша техніка, будинки і споруди), що належить до основних засобів і яке не заборонено для вільного обертання на ринку. До суб’єктів лізингу відносяться лізингодавець як суб’єкт підприємницької діяльності та

лізингоодержувач як суб'єкт підприємницької діяльності, що одержує для використання майно за договором лізингу.

Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 “Основні засоби”, затверджене наказом Міністерства фінансів України від 27.04.2000 р. № 92.

Методичні принципи формування в бухгалтерському обліку інформації про основні засоби і інші необоротні активи, тобто порядок їх оцінки, врахування амортизації, списання з балансу та інша інформація визначаються Положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 7 “Основні засоби”, згідно якого до основних засобів відносяться матеріальні активи, які утримуються підприємством не для перепродажу або переробки і термін використання яких більше 12 місяців.

Положенням (стандартом) встановлені нові вимоги визнання об'єкту основних засобів.

Державний класифікатор України “Класифікація Основних засобів”, затверджений наказом Державного комітету України по стандартизації, метрології та сертифікації від 19.08.97 р. № 507.

Висновки до розділу 1

Необоротні активи – це всі активи підприємства, що не є оборотними. Необоротні активи підприємства складають: основні засоби; інші необоротні матеріальні активи; нематеріальні активи; знос необоротних активів; довгострокові фінансові інвестиції; капітальні інвестиції; довгострокова дебіторська заборгованість; відстрочені податкові активи; інші необоротні активи.

Придбання необоротних активів може здійснюватись безпосередньо у підприємства-виробника, або через фірму (фірми) – посередника. На великих виробничих підприємствах зазвичай виготовляють деякі об'єкти необоротних активів для власного використання власними силами, що іноді є набагато вигіднішим для самого підприємства.

Оцінка необоротних активів проходить відповідно до оцінки окремих його складових. До таких показників варто віднести: фондівіддачу, фондоозброєність, рентабельність необоротних активів, гудвіл та ін.

Основи нормативно-правового регулювання полягають в положеннях Господарського кодексу, Законах України, та НП(с)БО.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІТИЧНА ОЦІНКА СТАНУ ТА НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМУ ФОРМУВАННЯ НЕОБОРОТНИХ АКТИВІВ ЖИТОМИРСЬКОГО РЕМОНТНО-МЕХАНІЧНОГО ЗАВОДУ

2.1. Організаційно-правова характеристика державного підприємства “Житомирський ремонтно – механічний завод”

Підприємство - це організаційно виокремлена та економічно самостійна основна (первинна) ланка виробничої сфери народного господарства, що виготовляє продукцію (виконує роботу або надає платні послуги).

Кожне підприємство має історично сформовану конкретну назву – завод, фабрика, шахта, електростанція, майстерня, ательє; може включати кілька виробничих одиниць – заводів або фабрик (комбінат, виробниче об'єднання). У більшості країн з розвинутою ринковою економікою такі виробничі одиниці називають фірмами. Під словом «фірма» розуміють підприємства, що здійснюють господарську діяльність у галузях промисловості, будівництва, сільського господарства, транспорту, торгівлі з метою одержання кінцевого фінансового результату – прибутку.

Підприємство є юридичною особою, має відокремлене майно, самостійний баланс, рахунки в установах банків, печатку зі своїм найменуванням та ідентифікаційним кодом і не має у своєму складі інших юридичних осіб.

Залежно від форм власності в Україні можуть діяти підприємства таких видів:

- приватне підприємство, що діє на основі приватної власності громадян чи суб'єкта господарювання (юридичної особи);
- підприємство, що діє на основі колективної власності;
- комунальне підприємство, що діє на основі комунальної власності територіальної громади;

- державне підприємство, що діє на основі державної власності;
- підприємство, засноване на змішаній формі власності (на базі об'єднання майна різних форм власності).

Вибраний мною об'єкт дослідження – це державне підприємство “Житомирський ремонтно-механічний завод”, що знаходиться за адресою: Житомирський район, смт. Новогуївинське, вул. Дружби народів, 1.

Державне підприємство “Житомирський ремонтно-механічний завод” створене за рішенням Кабінету Міністрів України від 30 червня 1998 року № 987 і належить до сфери управління Міністерства оборони України. ДП “ЖРМЗ” створене з метою виконання державного замовлення Міністерства оборони України з ремонту озброєння та військової техніки, договірних зобов'язань підприємства з ремонту та виготовлення продукції загальнотехнічного призначення та іншої товарної продукції.

Предметом діяльності ДП “ЖРМЗ” є:

- капітальний ремонт і модернізація озброєння та військової техніки;
- виготовлення запасних частин до озброєння та військової техніки;
- зберігання та технічне обслуговування озброєння та військової техніки;
- виготовлення і ремонт товарів побутового вжитку та техніки для галузей національної економіки;
- виробництво обладнання та інструменту для ремонту озброєння та військової техніки;
- виробництво технологічного оснащення;
- консультації, навчання та підготовка спеціалістів з виконання капітального ремонту та модернізації бронетанкового озброєння і техніки;
- створення власних торговельних підрозділів для реалізації продукції, продовольчих і непродовольчих товарів власного та невідомого виробництва, пунктів прокату та інших пунктів комунального та побутового обслуговування;

- зовнішньоекономічна діяльність та організація експортно-імпортних операцій згідно з чинним законодавством України;
- діяльність пов'язана із готельним бізнесом;
- утримання бару та ресторану;
- вирощування сільськогосподарських культур у поєднанні з тваринництвом та інші.

Майно ДП “ЖРМЗ” становлять Основні засоби та оборотні кошти, а також інші цінності, вартість яких відображається у самотійному балансі підприємства. Статутний фонд підприємства сформований повністю і складає 20114335,16 грн.

Управління ДП “ЖРМЗ” здійснює Орган управління майном.

Джерелом формування фінансових ресурсів підприємства є чистий прибуток, кошти, виділені в установленому порядку з Державного бюджету України і державних позабюджетних фондів.

Підприємство здійснює оплату праці виходячи з особливостей управління державним підприємством і відповідно до умов та в межах фонду оплати праці, затверджених Органом управління майном, з урахуванням умов, передбачених галузевою угодою.

Завод спеціалізується на ремонті та модернізації бронетанкової техніки: БМП-1; БМП-1М; БМП-2; БМП-2К; БТР-50ПК; БМД-1; БМД-2; БТР-Д; ГМ-575; ГМ-568; ГМ-578; БРЕМ-2. Підприємство постійно працює над освоєнням нових видів продукції для населення. Підприємство має можливість виготовляти різні види столярних виробів населенню. На даний час виготовляються опалювальні котли : “Тетерів10”, “Тетерів 10 В”, “Тетерів 12”, “Тетерів 12 В”, “Тетерів 17”, “Тетерів 20”, “Тетерів 20В”, які користуються попитом у населення.

Організаційно-виробничу структуру державного підприємства “Житомирський ремонтно механічний завод” утворює склад і взаємозв'язок його виробничих підрозділів та управлінські підрозділи. (рис. 2.1.)

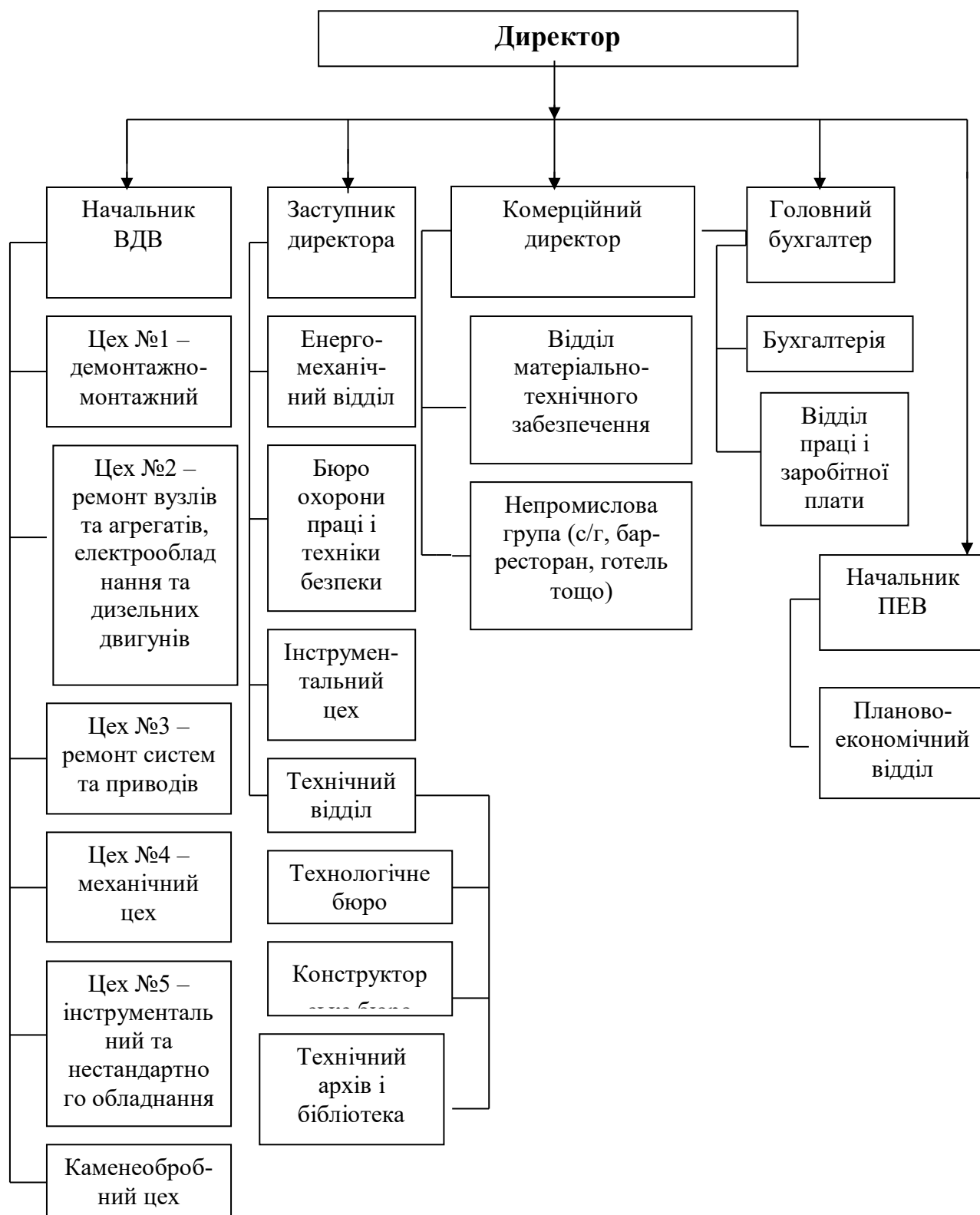

Рис 2.1. Організаційно-виробнича структура ДП “ЖРМЗ”

Подальше удосконалення управління підприємством є одним із найважливіших шляхів підвищення темпів розвитку та ефективності виробництва, реконструкції підприємства, широке упровадження нової прогресивної технології, механізації та автоматизації виробничих процесів, створення механізованих комплексів по обробці інформації, засобів обчислювальної техніки, яка забезпечує найвищу ефективність праці.

Управління підприємством здійснюється директором у відповідності з його Статутом, наказами та директивами МО України на основі врахування принципів самоуправління трудового колективу та прав засновника щодо використання свого майна. Контроль за фінансово-господарською діяльністю здійснює тільки МО України.

Трудовий колектив підприємства складають: працівники та службовці, які беруть участь своєю працею в його діяльності на основі трудового договору (контракту, угоди), а також інших форм, які регулюють трудові відношення працівника з підприємством.

Організаційна структура підприємства наведена у Додатку 3, а управлінська у Додатку И.

Підприємство складається з основних цехів та допоміжних підрозділів.

В структуру підприємства входять:

управління підприємством;

цех № 1 – демонтажно-монтажний;

цех № 2 – ремонт вузлів та агрегатів , електрообладнання та дизельних двигунів;

цех № 3 – ремонт систем та приводів (мідницько-жестяницьких та слюсарних робіт);

цех № 4 – механічний цех;

цех № 5 – інструментальний та нестандартного обладнання;

каменеобробний цех.

Допоміжні підрозділи:

енерго-механічний відділ;

відділ матеріально-технічного забезпечення;
непромислова група (сільське господарство, бар-ресторан, готель, тощо).

Подальше удосконалення управління підприємством є одним із найважливіших шляхів підвищення темпів розвитку та ефективності виробництва, реконструкції підприємства, широке упровадження нової прогресивної технології, механізації та автоматизації виробничих процесів, створення механізованих комплексів по обробці інформації, засобів обчислювальної техніки, яка забезпечує найвищу ефективність праці.

Підприємство очолює директор, що організує всю роботу підприємства і несе повну відповідальність за його стан і діяльність перед державою і трудовим колективом. Директор представляє підприємство у всіх заснуваннях і організаціях, розпоряджається майном підприємства, укладає договори, видає накази по підприємству, відповідно до трудового законодавства приймає і звільняє робітників, застосовує міри заохочення і накладає стягнення на робітників підприємства, відкриває в банках рахунки підприємства. Директор здійснює добір та розміщення керівників структурних підрозділів та спеціалістів і затверджує їх посадові інструкції. Таким чином будується ієрархія влади. Структура системи управління набуває ієрархічної форми. В кожній посадовій інструкції визначено функції, обов'язки, права і відповідальність працівника, що займає певну посаду.

Головний інженер керує роботою технічних служб підприємства, відповідає за виконання плану, випуск високоякісної продукції, використання новітньої техніки і технології. Йому підпорядковуються :

- енерго-механічний відділ;
- бюро охорони праці і техніки безпеки;
- інструментальний цех;
- технічний відділ;

До складу технічного відділу входять:

- технологічне бюро;

конструкторське бюро;
технічний архів і бібліотека.

Відділ головного механіка (енерго-механічний відділ) разом із підлеглими йому підрозділами забезпечує контроль за роботою і наладку технологічного устаткування, проводить усі види ремонту технологічного устаткування, а також монтаж нового і демонтаж застарілого обладнання, забезпечує безперебійне постачання підприємства електроенергією, теплістю, стиснутим повітрям, водою, і іншим. Проводить планування і здійснює ремонт енергетичного устаткування, розробляє і здійснює заходи щодо реконструкції, технічного переозброєння і перспективного розвитку виробничих потужностей підприємства, проводить нормування витрат електроенергії, теплоти, палива, стиснутого повітря та ін., а також заходи щодо їхньої економії, використання повторних енергоресурсів, розробляє технічні й організаційні заходи щодо підвищення надійності і збільшення терміну служби устаткування, проводить роботи з оптимізації режимів використання устаткування в цехах.

Виробничо - диспетчерський відділ здійснює оперативний контроль за ходом виробництва, розробляють календарні графіки роботи, усуває причини, що порушують нормальний режим виробництва й ін.

Головна задача технічного контролю - забезпечення випуску високоякісної і комплектної продукції, що відповідає стандартам і технічним умовам.

Начальник відділу технічного контролю одночасно є заступником директора заводу з якості. В штат ВТК входять також контрольні майстри.

Відділ технічного контролю здійснює систематичний вхідний, операційний і приймальний контроль якості продукції, здійснює приймальні випробування дослідних зразків, і перших промислових серій, контролює проведення профілактичних заходів по попередженню браку. Бере участь

спільно з іншими підрозділами у підготовці і проведенні заводської атестації деталей, збірних одиниць, технологічних процесів тощо.

Планово-економічне бюро розробляє річні, квартальні плани підприємства й окремих цехів, контролює їхнє виконання, визначає шляху усунення недоліків, організує й удосконалює внутрішньозаводське і внутрішнє цехове планування, розробляє нормативи для утворення фондів економічного стимулювання, веде оперативне статистичне урахування, аналіз показників роботи основних агрегатів, цехів і заводу в цілому, розробляє і подає на затвердження проекти, ціни на нову продукцію, вивчає і впроваджує передовий досвід в організації планово-економічної роботи й ін.

Бухгалтерія здійснює урахування засобів підприємства і господарських операцій із матеріальними і грошовими ресурсами, установлює результати фінансово-господарської діяльності підприємства та ін., проводить фінансові розрахунки з замовниками і постачальниками, пов'язані з реалізацією готової продукції, придбанням необхідної сировини, палива, матеріалів і т.д. У задачі цього відділу входить також одержання кредитів у банку, своєчасний повернення позичок, взаємовідносини з державним бюджетом.

Бюро організації праці і заробітної плати розробляє штатний розклад, складає річні, квартальні, і місячні плани по праці і заробітній платі і здійснює контроль за їхнім виконанням, розробляє заходи щодо підвищення продуктивності праці, упровадженню прогресивних систем заробітної плати, розробляє положення про утворення і витрату фонду матеріального заохочення, розробляє технічно обґрунтовані норми виробітку і проводить аналіз їхнього виконання, організує і бере участь у розробці питань наукової організації праці, сприяє прямуванню за колективну гарантію трудовий і суспільної дисципліни.

Роботу з постачальниками веде відділ матеріально-технічного забезпечення і відділ спецпоставки.

Відділ матеріально-технічного забезпечення виконує функцію забезпечення сировиною, паливом, матеріалами, напівфабрикатами, комплектуючими виробами необхідної якості.

Відділ спецпоставок займається зброєю, навігаційною апаратурою, спеціальним обладнанням, що застосовується для бронетанкової техніки.

Юридична служба виконує функцію правового забезпечення існування і управління підприємством.

Інформаційно-обчислювальний центр здійснює збір і обробку інформації, видає необхідну інформацію підрозділам підприємства і бере участь спільно з ними у підготовці і прийнятті управлінських рішень в організації вивчення і розповсюдження передового досвіду у різних галузях.

Аналіз щодо управління в організації - діяльність організації чітко і детально організована, про що свідчать наявність планів і розпоряджень на тиждень, місяць, квартал, півріччя, рік;

- важко зрозуміти чи приймаються сучасні і ефективні рішення в організації, адже прибуткова діяльність не завжди свідчить про це, тому що може бути прийняте рішення, позитивні наслідки якого виявляться лише в майбутньому;

- працівники організації беруть участь у прийнятті рішень в межах своєї компетенції, але рішення приймається безпосередньо керівником;

- в організації не існує як такої системи професійної оцінки діяльності працівників, але про діяльність кожного працівника можна судити з того, наскільки його внесок сприяє досягненню цілей організації, а праця виконанню поставлених конкретних завдань;

- дисциплінарні заходи в організації застосовуються як виключення;

в організації практикується делегування повноважень нижчим посадам.

Щодо аналізу мотивацій і моралі в організації слід зауважити що:

- ✓ система зарплатні іноді викликає нарікання з боку багатьох працівників;

- ✓ підтримується ініціатива і надання нових ідей;
- ✓ підтримуються дружні взаємини працівників один з одним;
- ✓ взаємини працівників з керівництвом носять рівний, стабільний характер, що сприяє узгодженості в діяльності організації;
- ✓ працьовитість винагороджується в організації преміями, повагою, визнанням і може просуватися по службі, як наслідком;
- ✓ важко зрозуміти, чи існує почуття гордості у працівників за свою організацію, тут важко бути чесним, але те, що успішне виконання працівником покладених на нього завдань викликає в нього самоповагу і впевненість це однозначно.

2.2. Фінансово-економічний аналіз ДП “Житомирський ремонтно–механічний завод”

Для визначення економічної характеристики державного підприємства “Житомирський ремонтно-механічний завод” необхідно визначити основні показники господарської діяльності підприємства, провести аналіз майнового стану, фінансової стійкості, ефективності господарської діяльності, ліквідності.

Аналіз господарської діяльності відіграє важливу роль у розвитку народного господарства, він сприяє виявленню резервів розширення виробництва і підвищення його ефективності.

Аналіз господарської діяльності підприємства полягає у вивченні економічних показників діяльності підприємства в конкретних умовах його роботи, розкриття їх змісту і залежності між ними для виявлення резервів подальшого розвитку господарства.

Аналіз фінансового стану підприємства являє собою глибоке, науково обґрунтоване дослідження фінансових відносин і руху фінансових ресурсів в

одному виробничо-торговому процесі. Фінансовий стан господарюючого суб'єкта – це характеристика його фінансової конкурентоздатності, використання фінансових ресурсів і капіталу.

Основою інформації для аналізу фінансового стану державного підприємства “Житомирський ремонтно-механічний завод” є бухгалтерська звітність, а саме: Баланс (ф.1), Звіт про фінансові результати (ф.2), Звіт про рух грошових коштів (ф.3), звіт про власний капітал (ф.4). (додатки А)

Розпочнемо фінансовий аналіз з характеристики активів державного підприємства “Житомирський ремонтно-механічний завод” на прикладі даних таблиці 2.1.

Таблиця 2.1

Характеристика активів ДП «ЖРМЗ» за 2020–2021 р.р.

Види активів	На 31.12.2020 р.		На 31.12.2006 р.		Відхилення	
	тис. грн	%	тис. грн.	%	тис. грн. +/-	%
1.Необоротні активи:						
Незавершене будівництво	10	0,01	5	0,01	-5	50
Основні засоби:						
- залишкова вартість;	16194	25,9	15851	27,8	-343	97,9
- первісна вартість;	35090	56,0	35426	62,2	336	100,9
- знос.	18896	30,1	19575	34,4	679	103,5
Довгострокові фінансові інвестиції:						
- відстрочені податкові активи	735	1,2	118	0,2	-617	16,05
2. Оборотні активи :						
Запаси:						
- виробничі запаси;	6389	10,2	7596	13,3	1207	118,8
- тварини на вирощуванні та відгодівлі;	75	0,1	75	0,13	-	100
- незавершене виробництво	3488	5,6	12861	22,6	9373	368,7
-готова продукція	9548	15,2	3350	5,88	-6198	35,0
-товари	31	0,04	17	0,03	-14	54,8
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги:						
- чиста реалізаційна вартість;	9420	15,0	2112	3,7	-7308	22,4
- первісна вартість.	9420	15,0	3999	7,0	-5421	42,4
-резерв сумнівних боргів	-		1887	3,3	1887	-
Дебіторська заборгованість за розрахунками -з бюджетом	4303	6,9	3783	6,6	-520	87,9

Інша поточна дебіторська заборгованість	6215	9,92	4676	8,2	-1539	75,2
Грошові кошти та їх еквіваленти:						
- в національній валюті.	1350	2,15	461	0,8	-889	34,1
- в іноземній валюті	4772	7,6	4213	7,4	-559	88,2
Інші оборотні активи	108	0,17	1776	3,1	1668	1644
Витрати майбутніх періодів	8	0,01	10	0,01	2	125
Всього:	62646	100	56904	100	-5742	X

Активи ДП «ЖРМЗ» загалом в 2021 році зменшились порівняно з 2020 роком на 5742 тис. грн. Особливо помітно зменшилась готова продукція на 6198 тис. грн., а також грошові кошти в національній валюті на 889 тис. грн. та в іноземній валюті – на 559 тис. грн.: залишкова вартість на 1129 тис. грн., первісна вартість на 1220 тис. грн., також помітно зменшилась дебіторська заборгованість. Незавершене виробництва навпаки збільшилось, що є негативним наслідком.

Далі визначимо джерела формування активів суб'єкта господарювання (табл.2.2.)

Таблиця 2.2

Характеристика джерел формування активів ДП «ЖРМЗ»

Види джерел формування активів	На 31.12.2020 р.		На 31.12.2021 р.		Відхилення	
	тис. грн.	%	тис. грн.	%	+/-	%
1.Власний капітал -статутний капітал	20114	32,1	20114	35,34	-	100
Інший додатковий капітал	19672	31,4	23077	40,55	3405	117,3
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	8276	13,2	10186	17,9	1910	1,23
2.Забезпечення наступних витрат і платежів						
- забезпечення виплат персоналу	170,0	0,3	111	0,2	-59	65,2
-інші забезпечення	-	-	1312	2,3	1312	-
3.Поточні зобов'язання						
Кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги	3124	5,0	280	0,5	-2844	8,96
Поточні зобов'язання за розрахунками:						
- з одержаних авансів;	9332	14,9	1025	1,8	-8307	10,9

- з бюджетом;	582	0,9	158	0,3	-424	27,1
- зі страхування;	27	0,04	64	0,1	37	237
- з оплати праці.	5	0,01	5	0,01	-	100
Інші поточні зобов'язання	1344	2,15	572	1,0	-772	42,5
Всього :	62646	100	56904	100	-5742	x

Джерела формування активів ДП «ЖРМЗ» зменшились в 2021 році порівняно з 2020 р. на 5742 тис. грн. Особливо помітно зменшились кредиторська заборгованість на 2844 тис. грн.; зобов'язання з одержаних авансів на 8307 тис. грн. та розрахунки з бюджетом на 424 тис. грн. Проте збільшилися такі статті, як: додатковий капітал на 3405 тис. грн; нерозподілений прибуток – на 1910 тис. грн.; інші забезпечення – на 1312 тис. грн.

Потім проаналізуємо майновий стан державного підприємства “Житомирський ремонтно-механічний завод” за 2019-2021 рр. (табл. 2.3).

Таблиця 2.3

Аналіз майнового стану ДП «ЖРМЗ» в 2019-2021 р.р.

№	Назва показника	Роки			Відхилення (+/-)
		2019	2020	2021	
1.	Робочий (чистий оборотний) капітал (наявність власних оборотних активів), тис.грн.	28249	31293	38826	10577
2.	Коефіцієнт оновлення (надходження) основних засобів	0,04	0,06	0,05	0,01
3.	Коефіцієнт вибуття основних засобів	0,04	0,02	0,05	0,01
4.	Частка власних оборотних активів	0,856	0,684	0,948	0,092
5.	Коефіцієнт зносу основних засобів	0,47	0,54	0,55	0,08
6.	Коефіцієнт придатності основних засобів	0,52	0,46	0,45	-0,07
7.	Коефіцієнт безнадійності дебіторської заборгованості	0,00	0,00	0,471	0,471
8.	Частка активних основних засобів	0,227	0,229	0,402	0,175
9.	Коефіцієнт співвідношення: - необоротних і оборотних активів; - оборотних і необоротних активів.	1,0	0,37	0,39	-0,61
		0,99	2,69	2,56	1,57

Проведеним аналізом майнового стану підприємства встановлено, що матеріально-технічна база перебуває у задовільному стані. Так зношеність основних засобів становить майже 55,0% загальної вартості основних засобів, значення коефіцієнта зношеності перевищує нормативне значення (50%) Також, коефіцієнт оновлення основних засобів на протязі аналізованого періоду зростає і на кінець 2021 р. становить 5,4%. Позитивним фактором для підприємства є досить високі показники придатності основних засобів у 2020-2021 роках 46% та 45% відповідно.

Ліквідність даного підприємства проаналізуємо за таблицею 2.4.

Таблиця 2.4

Аналіз ліквідності ДП «ЖРМЗ» в 2019-2021 р.р.

№	Назва показника	Роки			Відхилення (+/-)
		2019	2020	2021	
1.	Загальний коефіцієнт покриття (платоспроможності)	6,96	3,17	19,45	12,49
2.	Коефіцієнт швидкої ліквідності	3,47	1,81	8,08	4,61
3.	Коефіцієнт незалежної (забезпеченої) ліквідності	1,689	1,08	3,82	2,13
4.	Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,66	0,42	2,22	-1,56
5.	Частка необоротних активів в загальній сумі активів	0,497	0,73	0,72	0,223
6.	Частка виробничих запасів в оборотних активах	0,35	0,22	0,5	0,15

Проведеним аналізом ліквідності встановлено, що коефіцієнти швидкої та абсолютної ліквідності вищі від нормативних показників та мають тенденцію до зростання, що свідчить про те, що підприємство має змогу негайно погасити за рахунок найбільш ліквідних активів свої поточні зобов'язання (при нормативі 0,8-1 коефіцієнт швидкої ліквідності становить в 2020 р. 1,81, в 2021р. - 8,08, при нормативі 0,2. Коефіцієнт абсолютної ліквідності становить в 2020 р.- 0,42, а в 2021р.- 2,22)

Аналіз фінансової стійкості підприємства характеризує структуру джерел фінансування ресурсів підприємства, ступінь фінансової стійкості і

незалежності підприємства від зовнішніх джерел фінансування діяльності. Фінансова стійкість підприємства – це такий стан його фінансових ресурсів, їх розподіл та використання, який забезпечує розвиток підприємства при збереженні платоспроможності і кредитоздатності в умовах допустимого рівня ризику.

Проаналізуємо фінансову стійкість державного підприємства «Житомирський ремонтно-механічний завод» на основі даних таблиці 2.5.

Таблиця 2.5

Аналіз фінансової стійкості ДП «ЖРМЗ»

№	Назва показника	Роки			Відхилення (+/-)
		2019	2020	2021	
1.	Коефіцієнт автономії (концентрації власного капіталу)	0,927	0,767	0,938	0,011
2.	Маневреність робочого капіталу	0,585	0,624	0,615	0,03
3.	Коефіцієнт фінансової залежності	1,078	1,303	1,066	-0,012
4.	Коефіцієнт маневреності власного капіталу	0,459	0,650	0,720	0,261
5.	Коефіцієнт концентрації залученого капіталу	0,072	0,230	0,036	-0,036
6.	Коефіцієнт залучених джерел в необоротних активах	0,001	0,000	0,000	-0,001
7.	Коефіцієнт довгострокового залучення позикових коштів	0,001	0,000	0,000	-0,001
8.	Коефіцієнт довгострокових зобов'язань	0,012	0,000	0,000	-0,012
9.	Коефіцієнт поточних зобов'язань	0,987	1	1	0,013
10.	Коефіцієнт співвідношення залученого і власного капіталу (фінансування)	0,078	0,29	0,039	-0,039
11.	Коефіцієнт забезпечення власними коштами	0,855	0,681	0,914	0,059
12.	Коефіцієнт фінансової стабільності	12,799	33,34	25,360	12,561
13.	Коефіцієнт фінансового лівериджу	-	-	-	-
14.	Коефіцієнт забезпечення запасів робочим капіталом	1,709	1,601	1,624	-0,085
15.	Коефіцієнт страхування статутного капіталу	-	-	-	-
16.	Коефіцієнт забезпеченості оборотних активів робочим капіталом	0,856	0,684	0,948	0,092

Як бачимо, що фінансова стійкість ДП «ЖРМЗ» на протязі аналізованого періоду є стабільною. Коефіцієнт забезпеченості власними

оборотними коштами показує, що у 2019 р.- 85%, у 2020 р.- 68%, у 2021 р.- 91% оборотних активів фінансувалось за рахунок власних оборотних коштів.

Коефіцієнт автономії свідчить, що у 2019 р.- 93% загальної величини коштів складають власні кошти підприємства, що значно перевищує нормативне значення (0,5), у наступні роки цей показник становить: в 2020 р.-0,76, у 2021 р. - 0,93.

Основні техніко-економічні показники розглянемо в таблиці 2.6.

Таблиця 2.6

Техніко-економічні показники ДП “ЖРМЗ” 2019-2021 рр.

Найменування показників	Од. вим	2019 рік	2020 рік	2021 рік	Відхилення 2021 р. від 2019 р.
Випуск товарної продукції, в т.ч.	тис. грн.	35257,7	85129,5	87263,5	52005,8
- МО України		2575,7	3024,0	2945,1	369,4
- експорт		30075,8	78564,0	80414,0	50338,2
- ТНП		1889,5	2401,9	2942,3	1052,8
- інша продукція		716,7	1139,6	962,1	245,4
Реалізація товарної продукції, в т.ч.		34551,0	93698,0	61286,0	26735,0
- МО України		2363,0	2860,0	2773,0	410,0
- експорт		14288,0	71575,0	48654,0	34366,0
- ТНП		5953,0	4131,0	5936,0	-17,0
- інша продукція		11947,0	15132,0	3923,0	-8024,0
Виробіток товарної продукції на 1 робітника		38,3	104,3	117,4	79,1
Собівартість випущеної продукції		26443,2	61293,2	59339,1	32895,9
Фонд оплати праці		4963,0	7367,3	8455,6	3492,6
Витрати на 1 грн. випущеної продукції	грн.	0,75	0,72	0,68	-0,07
Середньомісячна заробітна плата		449,05	752,38	948,36	499,31
Середньоспискова чисельність працівників	чол	921	816	743	-178
Рентабельність випущеної продукції	%	25	28	32	7

ДП “ЖРМЗ” реалізує свою готову продукцію і послуги відповідно до укладених договорів безпосередньо зі споживачем. Певна частина продукції реалізується через систему державних контрактів і державного замовлення для загальнодержавних потреб, а також на експорт.

Напротязі трьох років випуск товарної продукції суттєво збільшився. В 2021 році порівняно з 2019 року він зріс на 52000,8 тис. грн. або в 2,5 рази, і лише на 2134 тис. грн. порівняно з 2020 роком.

Несприятливим був 2019 рік, де різко впало виготовлення товарної продукції, були великі залишки готової продукції на складах – 10421,0 тис. грн. Відповідно і низький обсяг реалізації товарної продукції, - основною причиною даної ситуації є невчасне заключення договорів на збут продукції.

За рахунок інтенсивних методів підвищення продуктивності праці, - придбання сучасних верстатів з програмним управлінням, застосування новітніх технологій. Але одним із впливових факторів на підвищення продуктивності праці є підвищення середньомісячної праці працівників, так в 2021 році порівняно із 2019 роком вона зросла в 2,1 рази, і відповідно до 2020 року в 1,26 рази.

Ріст продуктивності праці працівників заводу і ряд інших факторів, суттєво вплинули на зниження собівартості випущеної товарної продукції. Так, рентабельність випущеної товарної продукції становить в 2021 році 32 %, 25 % у 2019 році, та 28 % в 2020 році. Це дало змогу збільшити обсяг власних оборотних коштів, вкласти кошти в реконструкцію і модернізацію основних засобів, та збільшити фонд виплати матеріального заохочення працівникам заводу.

Отже, проведеним аналізом встановлено, що державне підприємство «Житомирський ремонтно-механічний завод» є незалежним від зовнішніх джерел фінансування та перебуває у стабільному фінансовому стані на протязі всього аналізованого періоду.

В даний час підприємством закладено фундамент стабільної роботи на найближчий рік. Структура заводу в змозі забезпечити його успішний розвиток за всіма напрямками.

2.3. Оцінка системи управління необоротними активами ДП “Житомирський ремонтно–механічний завод”

Сформовані на первісному етапі діяльності підприємства необоротні активи вимагають постійного управління ними. Це управління здійснюється в різних формах і різних функціональних підрозділах підприємства.

На ДП «ЖРМЗ» найбільшу питому вагу в необоротних активах підприємства займають основні засоби. Також на заводі є невелика кількість нематеріальних активів, які підприємство використовує в своїй господарській діяльності.

Основні засоби заводу представляють собою більше трьох тисяч одиниць найменувань різноманітних основних засобів.

Інфраструктура підприємства – комплекс цехів, господарств і служб підприємства, які забезпечують необхідні умови для функціонування підприємства в цілому.

Якщо розглянути інфраструктуру Житомирського ремонтно-механічного заводу, то вона складається з 5-ти цехів, 3-х різних служб (енерго-механічний відділ, котельня, киснева станція), відділу постачання й збуту, якому підпорядковуються всі склади заводу, апарату управління.

На території заводу розміщено близько тридцяти великих будівель. В чотирнадцяти з цих будівель знаходяться основні цехи підприємства, котельня, добровільна пожежна команда, киснева станція. На заводі є 15 складів, з яких кожен займає своє складське приміщення. Також на території заводу є свій музей та виставочний зал, в якому представлені всі досягнення трудового колективу заводу: зразки продукції, яку виробляє підприємство,

різноманітні нагороди та призи що отримував завод та його колектив за свої досягнення.

Всі будівлі заводу оснащені системами тепло- і водопостачання, каналізаційними системами. На підприємстві є своя електрична підстанція, яка забезпечує його електроенергією. Також є дизельна електростанція, яка на випадок проблем з енергопостачанням може забезпечити виробництво автономною електроенергією на деякий час. Майже всі будівлі заводу двоповерхові, але складські приміщення – одноповерхові.

Обладнання підприємства дуже різноманітне. Тут є металорізальні верстати, деревообробні, каменеобробні, свердлильні, точильні; є ковальсько-пресове, термічне, зварювальне, підйомно транспортне обладнання. Також є багато випробувальних стендів, агрегатів, систем.

Розподіл основних засобів за класифікацією та призначенням при надходженні їх на підприємство покладене на відділ головного механіка (ЕМВ), а саме, на його інженерів з ремонту обладнання.

Таблиця 2.7

Структура основних засобів ДП «ЖРМЗ»

	За попередній період (2020 р.)		За звітний період (2021 р.)		Відхилення		
	тис. грн	%	тис. грн	%	тис. грн.	%	Пунктів в структурі
1	2	3	4	5	6	7	8
Будинки та споруди	20839,75	59,74	20473,39	58,14	-366,36	98,24	-1,6
Машини та обладнання	12231,22	35,07	12891,78	36,62	660,56	105,4	1,55
Транспортні засоби	848,42	2,43	806,45	2,29	-41,97	95,05	-0,14
Інструмент, прилади та інвентар	881,75	2,52	957,44	2,72	75,69	108,58	0,2
Інші основні засоби	84,46	0,24	82,47	0,23	-1,99	97,64	-0,01
Разом	34887,6	100	35215,53	100	327,93	100,93	0

Як видно з даних таблиці та, більш наглядніше, з діаграми, найбільшу питому вагу у вартісному вираженні в структурі основних засобів

підприємства складають «пасивні» основні засоби, тобто – будинки та споруди. Але не менш вагому частину, приблизно 37% від усіх основних засобів, в 2021 році складають машини та обладнання. Адже це і є та сама робоча серцевина підприємства, що забезпечує його функціонування.

Якщо ж характеризувати основні засоби у кількісному вираженні, то звичайно на першому місці машини, обладнання, інструмент, прилади та інвентар. З чотирьох тисяч одиниць різноманітних основних засобів підприємства будівлі і споруди становлять лише приблизно 6,25% усіх основних засобів.

Всі матеріальні цінності, що надходять на підприємство початково здаються на господарський склад підприємства. Коли директором, начальниками цехів, начальником технічного відділу прийнято рішення про встановлення того чи іншого обладнання в тому чи іншому цеху, або підрозділі, інженер з ремонту обладнання оформляє накладну на видачу його зі складу у відповідний підрозділ.

Після надходження обладнання до відповідного підрозділу розпочинаються роботи з доведення його до стану, в якому він буде придатний до використання. Це може бути просте підключення до електромережі (наприклад комп'ютера, принтера), а може бути що обладнання потребує монтажу. Встановленням та монтажом обладнання на підприємстві займаються служби енерго-механічного відділу, або сторонні організації, з якими закладається договір на відповідні роботи. Після того як всі роботи пуско налагоджувальні роботи закінчено, на дане обладнання оформлюється акт прийому-передачі, який після підписання встановленою комісією та затвердження директором підприємства, подається до бухгалтерії заводу для зарахування на баланс, разом з усією технічною документацією. Після заповнення всіх необхідних бухгалтерських документів, технічна документація передається начальнику того структурного підрозділу де знаходиться дане обладнання, де воно й зберігається аж до моменту ліквідації об'єкта.

Безперервний виробничий процес потребує постійного відтворення фізично спрацьованих і технічно застарілих основних засобів. Необхідною умовою їх відтворення є поступове відшкодування вартості основних засобів через амортизаційні відрахування (амортизацію).

Керівництво ДП «ЖРМЗ» в наказі «Про облікову політику підприємства» прийняло рішення в податковому та бухгалтерському обліку застосовувати норми амортизації, передбачені Податковим Кодексом України. Згідно з цим законом Основні засоби (засоби) класифікуються за функціональним призначенням на шістнадцять груп.

Житомирський ремонтно-механічний завод на даний момент є державним підприємством. Відповідно до Господарського кодексу України ст.75, майно, закріплене за підприємством на праві господарського відання, є власністю держави, і відповідно, підприємство обмежене в праві розпорядження ним, зокрема, в праві безоплатної передачі його юридичним та фізичним особам.

Списання з балансу не повністю амортизованих Основних засобів державного підприємства може проводитися лише за згодою органу, до сфери управління якого входить дане підприємство.

Коли на заводі виходить з ладу обладнання і його вже не можливо відремонтувати, начальник цеху пише рапорт на ім'я директора для прийняття рішення про ліквідацію цього об'єкта. На протязі місяця складається список пропонованих на ліквідацію основних засобів, після затвердження цього списку директором він відправляється до Києва до Департаменту Промислової політики разом із супроводжувальним методом для письмової згоди Департаменту на ліквідацію даних об'єктів.

Тільки після затвердження Департаментом інженер з ремонту обладнання складає акти на списання відповідної типової форми № ОЗ-3. ліквідацію підприємство проводить самостійно. Якщо обладнання містить вузли, агрегати чи інші запасні частини які можуть бути використані в діяльності підприємства, то вони вилучаються і здаються на склад.

Металобрухт від ліквідації об'єкта основних засобів здається на склад металобрухту, після чого відбувається його реалізація. Іноді дещо з цього металобрухту береться на переплавку і використовується іншими структурними підрозділами.

Згідно Господарського кодексу України державні підприємства створюють за рахунок прибутку (доходу) спеціальні (цільові) фонди, призначені для покриття витрат, пов'язаних з їх діяльністю:

- ✓ амортизаційний фонд
- ✓ фонд розвитку виробництва
- ✓ фонд споживання (оплати праці)
- ✓ резервний фонд
- ✓ інші фонди, передбачені статутним фондом підприємства.

Так на ДП «ЖРМЗ» створено амортизаційний фонд, за рахунок якого покриваються витрати, пов'язані з реконструкцією, модернізацією основних засобів, оновленням та закупленням технологічно нового, більш удосконаленого устаткування.

Так тільки за 5 місяців 2022 року було модернізовано верстати з числовим програмним управлінням на суму 2257,52 тис. грн. Також закуплено нове обладнання для покращення роботи підприємства:

верстат зубодовбальний 5A122E

машина валкова листозгинальна гідравлічна 3UBR220

прес листозгинальний RPM16040, зокрема останні дві одиниці обладнання були закуплені та привезені з Бельгії.

Також власними силами заводу була виготовлена енергосилова установка для перевірки електрообладнання БТ-техніки. Проведена модернізація котельні цеху №1: закуплені нові економічні котли, перероблена сама система опалення в цеху. Зараз в цеху №5 йде оснащення ділянки плазмової різки, яка допоможе швидко і без зайвих зусиль різати великогабаритні листи заліза, та великогабаритні деталі. Також за 11 місяців

цього року було понесено витрат на підтримання будівель заводу в придатному до експлуатації стані на суму 801,49 тис. грн.

Начальник енерго-механічного відділу разом з начальниками виробництва та технічного відділу намагаються постійно слідкувати за новинками, стосовно обладнання та технологій виробництва. Для цього провідні інженери підприємства регулярно відвідують всеукраїнські та міжнародні виставки, які проводяться у м. Києві; на підприємство випикується різноманітна література, яка уважно розглядається і вивчається. Всі пропозиції і розробки обговорюються на виробничих засіданнях з начальниками цехів та інших підрозділів і, зокрема, з директором підприємства.

Амортизаційна політика підприємства в значній мірі відбиває амортизаційну політику держави на різних етапах економічного розвитку. Вона базується на встановлених державою принципах, методах і нормах амортизаційних відрахувань. Разом з тим, кожне підприємство має можливість індивідуалізувати свою амортизаційну політику, з огляду на конкретні фактори, що визначають її параметри.

За нормальних умов фондівдача повинна мати тенденцію до збільшення, а фондомісткість – до зменшення. За вище проведеними розрахунками ми бачимо, що фондівдача збільшилась, а фондомісткість, як того і потрібно, зменшилась.

Таблиця 2.8

Аналіз динаміки показників ефективності використання основних засобів

Показники	Роки		Відхилення 2021 рік від 2020	
	2020	2021	+/-	%
Фондовіддача	2,14	2,54	0,4	118,69
Фондомісткість	0,47	0,39	-0,08	82,98

Отже, на ДП «ЖРМЗ» на кожну гривню вартості основних засобів в 2020 році припадає 2,14 грн виробленої продукції, а в 2021 – 2,54. Як бачимо

фондовіддача основних засобів заводу в 2021 році в порівнянні з 2020 роком збільшилась на 0,4 що є позитивним показником для підприємства.

Проведемо аналіз стану основних засобів підприємства як основної складової його необоротних активів.

Таблиця 2.9

Основні показники забезпечення стану й ефективності використання
основних засобів

Показники	Роки		Відхилення
	2020	2021	+/-
Рентабельність основних засобів	73,11	78,38	5,27
Коефіцієнт вибуття	0,02	0,05	0,03
Коефіцієнт оновлення	0,06	0,05	-0,01
Коефіцієнт приросту	0,02	0,01	-0,01
Коефіцієнт зносу	0,54	0,55	0,01
Коефіцієнт придатності	0,46	0,45	-0,01
Коефіцієнт фізичного зносу	0,011	0,015	0,004

Отже, можемо зробити висновок, що ефективність використання основних засобів у виробничій діяльності підприємства в 2021 році зросла в порівнянні з 2020 роком на 5,27%.

Якщо коефіцієнт реальної вартості основних виробничих засобів у майні підприємства сягає критичної позначки (0,2 - 0,3), то реальний виробничий потенціал підприємства буде низьким і треба терміново шукати кошти для виправлення становища. Коефіцієнт реальної вартості основних виробничих засобів у майні підприємства визначається як відношення вартості основних засобів підприємства до суми всіх активів підприємства.

На кінець 2021 року цей коефіцієнт $K_{рв} = 35426 / 56904 = 0,62$

Для визначення рівня використання Основних засобів застосовуються показники, виражені в натуральних і вартісних (грошових) одиницях, а також в одиницях часу. Щоб обчислити використання виробничої потужності, застосовуються тільки показники випуску продукції в натуральному вираженні. Натуральні одиниці використання Основних засобів

застосовуються головним чином на підприємствах тих галузей промисловості, де випускається відносно однорідна продукція.

Облік і планування основних засобів здійснюються не тільки в грошовому виразі, але й у натуральних показниках у виді конкретних засобів праці. Це необхідно для того, щоб визначити технічний склад, виробничу потужність підприємств і галузей промисловості, установити завдання і шляхи ефективного використання виробничої потужності скласти баланс устаткування і т. д. Такі дані можна одержати за результатами інвентаризації основних засобів, що періодично проводяться в промисловості.

2.4. Удосконалення системи управління необоротними активами підприємства

Політика управління основними засобами являє собою частину загальної фінансової стратегії підприємства, що полягає у фінансовому забезпеченні своєчасного їхнього відновлення і високої ефективності використання.

Збільшення обсягів виробництва продукції досягається за рахунок:

- 1) запровадження в дію основних засобів і виробничих потужностей;
- 2) поліпшення використання діючих основних засобів і виробничих потужностей.

Приріст основних засобів і виробничих потужностей підприємств досягається завдяки новому будівництву, а також реконструкції і розширенню діючих підприємств.

Реконструкція і розширення діючих фабрик і заводів, будучи джерелом збільшення основних засобів і виробничих потужностей підприємств, одночасно дозволяють краще використовувати наявний у виробництві виробничий апарат.

Вирішальну частину приросту продукції в цілому по виробництву одержують з діючих основних засобів і виробничих потужностей, що у кілька разів перевищують нові засоби, що вводяться щорічно та потужності.

Однієї з найважливіших задач підвищення ефективності використання капітальних вкладень і основних засобів є своєчасне введення в експлуатацію нових основних засобів і виробничих потужностей, швидке їхнє освоєння. Скорочення термінів введення в експлуатацію нових фабрик і заводів дозволяє швидше одержати потрібну для народного господарства продукцію з більш удосконаленими основними засобами, прискорити їхній оборот і тим самим сповільнити настання морального зносу основних засобів підприємств, підвищити ефективність суспільного виробництва в цілому.

Поліпшення використання діючих основних засобів і виробничих потужностей підприємств, у тому числі знову введених в експлуатацію, може бути досягнуте завдяки:

- 1) підвищенню інтенсивності використання виробничих потужностей і основних засобів;
- 2) підвищенню екстенсивності їхнього навантаження. Більш інтенсивне використання виробничих потужностей і основних засобів досягається насамперед за рахунок технічного удосконалювання останніх.

Практика підприємств показує, що тут йде процес збільшення одиничної потужності устаткування:

- у верстатах, машинах і агрегатах замінюються найбільш відповідальні деталі і вузли;
- підвищуються основні параметри виробничих процесів (швидкість, тиск, температура);
- механізуються й автоматизуються не тільки основні виробничі процеси й операції, але і допоміжні і транспортні операції, що нерідко стримують нормальний хід виробництва і використання устаткування; застарілі машини модернізуються і замінюються новими, більш досконалыми.

Інтенсивність використання виробничих потужностей і основних

засобів підвищується також шляхом удосконалювання технологічних процесів; організації безперервно – потокового виробництва на базі оптимальної концентрації виробництва однорідної продукції; вибору сировини, його підготовки до виробництва відповідно до вимог заданої технології і якості продукції, що випускається; ліквідації штурмівщини і забезпечення рівномірної, ритмічної роботи підприємств, цехів і виробничих ділянок, проведення ряду інших заходів, що дозволяють підвищити швидкість обробки предметів праці і забезпечити збільшення виробництва продукції в одиницю часу, на одиницю устаткування 1 кв. м виробничої площі.

Інтенсивний шлях використання основних засобів діючих підприємств включає їх технічне переозброєння, підвищення темпів відновлення основних засобів. Досвід роботи ряду галузей виробництва показує, що швидке технічне переоснащення діючих фабрик і заводів особливо важливо для тих підприємств, де має місце більш значний знос основних засобів.

Поліпшення екстенсивного використання основних засобів припускає, з одного боку, збільшення часу роботи діючого устаткування в календарний період (протягом зміни, доби, місяця, кварталу, року) і з іншого боку, збільшення кількості і питомої ваги діючого устаткування в складі всього устаткування, що є в наявності на підприємстві й у його виробничій ланці.

Збільшення часу роботи устаткування досягається за рахунок:

- 1) постійної підтримки пропорційності між виробничими потужностями окремих груп устаткування на кожній виробничій ділянці, між цехами підприємства в цілому, між окремими виробництвами усередині кожної галузі промисловості, між темпами і пропорціями розвитку галузей промисловості і всього народного господарства;

- 2) поліпшення догляду за основними засобами, дотримання передбаченої технології виробництва, удосконалювання організації виробництва і праці, що сприяє правильній експлуатації устаткування, недопущенню простоїв і аварій, здійсненню своєчасного і якісного ремонту,

що скорочує простої устаткування в ремонті і міжремонтному періоді;

3) проведення заходів, що підвищують питому вагу основних виробничих операцій у витратах робочого часу, скорочення сезонності в роботі підприємств, підвищення змінності роботи підприємств.

Відомо, що на Житомирському ремонтно-механічному заводі крім діючих верстатів, машин і агрегатів частина устаткування знаходиться в ремонті і резерві, а частина — на складі. Своєчасний монтаж невстановленого устаткування, а також запровадження в дію усього встановленого устаткування за винятком частини, що знаходиться в плановому резерві і ремонті, значно поліпшить використання основних засобів.

Поліпшення використання основних засобів і виробничих потужностей залежить значною мірою від кваліфікації кадрів, особливо від майстерності робітників, що обслуговують машини, механізми, агрегати й інші види виробничого устаткування.

Творче і сумлінне відношення працівників до праці є важливою умовою поліпшення використання основних засобів і виробничих потужностей.

Відомо, що від досконалості системи морального і матеріального стимулювання в значній мірі залежить рівень використання основних засобів. Аналіз техніко-економічних показників підприємств, що працюють у нових умовах планування й економічного стимулювання, свідчить, що новий економічний механізм, у тому числі введення плати за виробничі фонди, перегляд оптових цін, застосування нового показника для визначення рівня рентабельності, створення на підприємствах заохочувальних фондів, сприяють поліпшенню використання основних виробничих фондів.

Будь — який комплекс заходів щодо поліпшення використання виробничих потужностей і основних засобів, що розробляються у всіх ланках керування виробництвом, повинен передбачати забезпечення зростання обсягів виробництва продукції насамперед за рахунок більш повного й

ефективного використання внутрішньогосподарських резервів і шляхом більш повного використання машин і устаткування, підвищення коефіцієнта змінності, ліквідації простоїв, скорочення термінів освоєння потужностей, що вводяться знову в дію, подальшої інтенсифікації виробничих процесів.

До числа найбільш прогресивних змін, викликаних реформуванням бухгалтерського обліку, слід віднести право підприємств самостійно встановлювати порядок нарахування амортизації, обравши один із методів, запропонованих П(С)БО-7.

Оскільки метод розрахунку амортизації основних засобів суттєво впливає на прибуток, що відображається у фінансовій звітності, а відповідно і на рішення, які приймаються користувачами фінансової звітності, то при виборі економічно доцільного методу нарахування амортизації для кожного окремого об'єкту основних засобів керівництво має врахувати всі позитивні та негативні сторони.

Метод нарахування амортизації Житомирського ремонтно – механічного заводу визначений в обліковій політиці.

Керівництво підприємства може прийняти рішення про застосування інших норм амортизації, що не перевищують норм, визначених цим підпунктом.

Зазначене рішення приймається керівництвом підприємства до початку звітного податкового року та не може бути змінено протягом такого року; доводиться до відома податкового органу разом із поданням декларації за перший квартал такого звітного податкового року.

Вибір цього методу нарахування амортизації серед інших п'яти методів, передбачених пунктом 26 П(С)БО-7, за логікою підприємства зумовлений можливістю скорочення обсягу роботи бухгалтера.

Скорочення обсягу бухгалтерської роботи привабливий для керівництва момент. Але при цьому зовсім не враховується вплив методу нарахування амортизації на очікування фінансових результатів, а також не пов'язується строк корисного використання основних засобів і спосіб

перенесення їх вартості на собівартість виробленої продукції зі стратегією розвитку підприємства.

На мій погляд підприємство не зовсім вдало вибрало метод нарахування амортизації, окрім того що не видно очікуваного фінансового результату підприємства, а й також податковий метод призводить до плутанини бухгалтерського та податкового обліку. Тому для вибору найбільш оптимального методу нарахування амортизації розглянемо всі методи на конкретному прикладі.

Нарахування амортизації припиняється, якщо об'єкт переводиться на реконструкцію, модернізацію, дообладнання (т.б. при наявності операцій по поліпшенню основних засобів, що підлягають капіталізації) чи на консервацію, і відновлюється нарахування амортизації після повернення об'єкта в експлуатацію (п. 23, 29 П(С)БУ 7).

Прямолінійний метод.

Прямолінійний метод - це метод, по якому річна сума амортизації визначається розподілом амортизуємої вартості на термін корисного використання об'єкта основних засобів.

Суть цього методу полягає в тому, що розмір амортизації залежить тільки від терміну використання об'єкта основних засобів.

$$A_{\text{річ}} = AB / n = (ПВ - ЛВ) / n, (15)$$

Де АВ – амортизуєма вартість,

ПВ – первісна вартість,

ЛВ – ліквідаційна вартість,

n - кількість місяців.

Переваги прямолінійного методу - простота розрахунку амортизації і можливість рівномірного розподілу амортизації в кожному звітному періоді, що зручно для порівнянності собівартості продукції, що випускається, з доходами від її реалізації.

Недоліки полягають у тім, що при його застосуванні не враховується моральний знос основних засобів і фактор зростання витрат на ремонти в міру його експлуатації, особливо в останні роки використання.

Метод зменшення залишкової вартості

При застосуванні методу зменшення залишкової вартості річна сума амортизації (А річ) визначається як добуток залишкової вартості об'єкта (ОЗ) на початок звітного року (чи первісної вартості (ПВ) на дату початку нарахування амортизації) і річної норми його амортизації (Н а річ):

$$А \text{ річ} = ОЗ (ПВ) \times Н \text{ а річ}; (16)$$

$$Н \text{ а річ (у відсотках)} = 1 - ЛВ : ПВ \times 100 \ %.$$

Метод ґрунтується на тім, що новий об'єкт основних засобів дає велику віддачу на початку терміну експлуатації.

Особливості методу: застосуємо тільки у випадку, якщо передбачається наявність ліквідаційної вартості (ЛВ не дорівнює 0).

Метод прискореного зменшення залишкової вартості

При застосуванні методу прискореного зменшення залишкової вартості річна сума амортизації (А річ) визначається як добуток залишкової вартості об'єкта на початок звітного року (чи первісної вартості на дату початку нарахування амортизації) і річної норми амортизації. Річна норма амортизації обчислюється виходячи з терміну корисного використання об'єктам подвоюється. Як бачимо, її розрахунок сильно відрізняється від розрахунку такого показника в попередньому методі:

$$А \text{ річ} = ОЗ (ПВ) \times Н \text{ а річ};$$

$$Н \text{ а річ} = 1/n \times 2$$

У випадку застосування методу прискореного зменшення залишкової вартості сума амортизації останнього року розраховується таким чином, щоб залишкова вартість об'єкта наприкінці періоду його експлуатації була не менше його ліквідаційної вартості (наприклад, ЛВ = 500 грн., тоді амортизаційні відрахування останнього року експлуатації об'єкта замість 792 грн. нараховувалися б у сумі 1081 грн.).

Кумулятивний метод

Відповідно до кумулятивного методу нарахування амортизації річна сума амортизації (А річ) визначається як добуток амортизуємої вартості і кумулятивного коефіцієнта (Кк).

$$A_{\text{річ}} = AB \times K_k.$$

Кумулятивний коефіцієнт розраховується розподілом кількості років, що залишаються до кінця очікуваного терміну використання об'єкта основних засобів, на суму числа років його корисного використання.

Сума чисел років - це сума порядкових номерів років, протягом яких об'єкт експлуатується.

Переваги методів зменшення залишкової вартості, прискореного зменшення залишкової вартості і кумулятивного для підприємств у тім, що протягом перших років експлуатації об'єкта за допомогою нарахування амортизації, що відноситься на собівартість виробленої продукції (робіт, послуг), накопичується значна сума засобів, необхідних для відновлення основних засобів.

В останні роки експлуатації основних засобів сума амортизації незначна.

Але в той же час саме на цей період приходить найбільша кількість ремонтів і відповідно витрат на їхнє проведення.

Таким чином, протягом експлуатації таких об'єктів витрати як би балансуються.

Виробничий метод

Якщо в розглянутих вище чотирьох методах амортизації визначалася річна сума амортизації, то при виробничому методі розраховується місячна сума амортизації (Аміс).

Визначається вона як добуток фактичного місячного обсягу продукції (робіт, послуг) (Уміс) і виробничої ставки амортизації (ПВА) окремих видів основних засобів:

$$A_{\text{міс}} = U_{\text{міс}} \times ПВА. (20)$$

Виробнича ставка амортизації визначається розподілом амортизируемой вартості об'єкта на загальний обсяг продукції (робіт, послуг), що підприємство припускає зробити (виконати) з використанням конкретного об'єкта основних засобів протягом терміну його експлуатації.

Цей метод навряд чи хто буде застосовувати в даний час. У період нестабільної економіки складно прогнозувати обсяги продукції, робіт на трохи (у середньому 7 - 8) років.

Таблиця 2.10

Орієнтована таблиця вибору методу нарахування амортизації основних засобів

№ п/п	Найменування об'єкту	Очікуваний строк викоритсання	Очікувана ліквідаційна вартість	Рекомендований метод нарахування
1.	<i>Виробнича будівля</i>	<i>50-100</i>	<i>61 500</i>	<i>Прямолінійний</i>
2.	<i>Автомобіль вантажний КамАЗ з прицепом</i>	<i>40-80</i>	<i>12 000</i>	<i>Прискореного зменшення залишкової вартості;</i>
3	<i>Деревообробний верстат</i>	<i>20-40</i>	<i>3 900</i>	<i>Кумулятивний</i>
4	<i>Комп'ютер</i>	<i>5-10</i>	<i>3200</i>	<i>Прямолінійний</i>
5	<i>Верстат виробничий</i>	<i>7</i>	<i>4 500</i>	<i>Кумулятивний</i>
6	<i>Шафа для одягу</i>	<i>10-20</i>	<i>524</i>	<i>Прямолінійний</i>
7	<i>Стіл двухтумбовий.</i>	<i>10-20</i>	<i>500</i>	<i>Прямолінійний</i>
8	<i>Газонагрівач</i>	<i>15-20</i>	<i>1 000</i>	<i>Прямолінійний</i>

За останні 2,5 роки більшість бухгалтерів підприємства переконалися, що це не так, особливо відносно таких об'єктів основних засобів, як автотранспорт, машини, обладнання.

Тому робітники обліку переходять на бухгалтерські методи , які дають можливість формувати реальну собівартість продукції (робіт, послуг).

Отже, пропонуємо керівництву заводу разом з бухгалтерією переглянути амортизаційну політику підприємства і запровадити ті методи нарахування амортизації, які найбільш економічно вигідні для підприємства. Для цього звичайно потрібно провести більш точний аналіз та розрахунки, але вже з наведених вище розрахунків видно, що підприємству потрібно міняти амортизаційну політику.

Висновки до розділу 2

ДП “ЖРМЗ” створене з метою виконання державного замовлення Міністерства оборони України з ремонту озброєння та військової техніки, договірних зобов’язань підприємства з ремонту та виготовлення продукції загальнотехнічного призначення та іншої товарної продукції.

Майно ДП “ЖРМЗ” становлять Основні засоби та оборотні кошти, а також інші цінності, вартість яких відображається у самотійному балансі підприємства. Статутний фонд підприємства сформований повністю і складає 20114335,16 грн.

Управління ДП “ЖРМЗ” здійснює Орган управління майном. Джерелом формування фінансових ресурсів підприємства є чистий прибуток, кошти, виділені в установленому порядку з Державного бюджету України і державних позабюджетних фондів.

Проведеним аналізом майнового стану підприємства встановлено, що матеріально-технічна база перебуває у задовільному стані. Так зношеність основних засобів становить майже 55,0% загальної вартості основних засобів, значення коефіцієнта зношеності перевищує нормативне значення (50%) Також, коефіцієнт оновлення основних засобів на протязі аналізованого періоду зростає і на кінець 2021 р. становить 5,4%. Позитивним фактором для підприємства є досить високі показники придатності основних засобів у 2020-2021 роках 46% та 45% відповідно.

Як бачимо, що фінансова стійкість ДП «ЖРМЗ» на протязі аналізованого періоду є стабільною. Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними коштами показує, що у 2019 р.- 85%, у 2020 р.- 68%, у 2021 р.- 91% оборотних активів фінансувалось за рахунок власних оборотних коштів.

Коефіцієнт автономії свідчить, що у 2019 р.- 93% загальної величини коштів складають власні кошти підприємства, що значно перевищує нормативне значення (0,5), у наступні роки цей показник становить: в 2020 р.-0,76, у 2006р. - 0,93.

ДП “ЖРМЗ” реалізує свою готову продукцію і послуги відповідно до укладених договорів безпосередньо зі споживачем. Певна частина продукції реалізується через систему державних контрактів і державного замовлення для загальнодержавних потреб, а також на експорт.

Напротязі трьох років випуск товарної продукції суттєво збільшився. В 2021 році порівняно з 2019 року він зріс на 52000,8 тис.грн. або в 2,5 рази, і лише на 2134 тис. грн. порівняно з 2019 роком.

Несприятливим був 2019 рік, де різко впало виготовлення товарної продукції, були великі залишки готової продукції на складах – 10421,0 тис.грн. Відповідно і низький обсяг реалізації товарної продукції, - основною причиною даної ситуації є невчасне заключення договорів на збут продукції.

За рахунок інтенсивних методів підвищення продуктивності праці, - придбання сучасних верстатів з програмним управлінням, застосування новітніх технологій. Але одним із впливових факторів на підвищення продуктивності праці є підвищення середньомісячної праці працівників, так в 2021 році порівняно із 2019 роком вона зросла в 2,1 рази, і відповідно до 2020 року в 1,26 рази.

Ріст продуктивності праці працівників заводу і ряд інших факторів, суттєво вплинули на зниження собівартості випущеної товарної продукції. Так, рентабельність випущеної товарної продукції становить в 2021 році 32%, 25 % у 2019 році, та 28 % в 2020 році. Це дало змогу збільшити обсяг власних оборотних коштів, вкласти кошти в реконструкцію і модернізацію основних засобів, та збільшити фонд виплати матеріального заохочення працівникам заводу.

Отже, проведеним аналізом встановлено, що державне підприємство «Житомирський ремонтно-механічний завод» є незалежним від зовнішніх джерел фінансування та перебуває у стабільному фінансовому стані на протязі всього аналізованого періоду.

ВИСНОВКИ

Політика управління необоротними активами являє собою частину загальної фінансової стратегії підприємства, що полягає у фінансовому забезпеченні своєчасного їхнього відновлення і високої ефективності використання.

1. Розглянувши економічну сутність необоротних активів маємо ясне уявлення про роль необоротних активів у виробничому процесі, в чинниках, що впливають на використання необоротних активів, можна виявити методи, напрями, за допомогою яких підвищується ефективність використання необоротних активів і виробничих потужностей підприємства, що забезпечує зниження витрат виробництва і зростання продуктивності праці.

Необоротні активи – це всі активи підприємства, що не є оборотними. Необоротні активи підприємства складають: основні засоби; інші необоротні матеріальні активи; нематеріальні активи; знос необоротних активів; довгострокові фінансові інвестиції; капітальні інвестиції; довгострокова дебіторська заборгованість; відстрочені податкові активи; інші необоротні активи.

2. Для забезпечення своєї діяльності кожне підприємство повинно мати в наявності не сукупність необоротних активів, а таку їх кількість і в такому складі, як цього вимагає організація процесу виробництва. Необоротні активи періодично оновлюються, поповнюються і вибувають із експлуатації.

Джерелом придбання необоротних активів можуть бути як власні кошти підприємства так і залучені кошти зі сторони (кредити).

На виробничу структуру необоротних активів впливає розвиток концентрації, спеціалізації, кооперування і комбінування виробництва, на неї впливає також капітальне будівництво.

Основні засоби є переважаючою частиною майна підприємства, одним із найважливіших елементів виробництва. Проблеми щодо реформування управління основними засобами, а також визначення основних засобів як економічної категорії, їх складу, оцінки, переоцінки, амортизації,

надходження та вибуття висвітлюються багатьма виданнями. Не раз звертаються до цієї актуальної теми науковці, думки яких в різній економічній літературі тлумачаться неоднозначно.

3. Можливості випуску продукції за обсягом та якістю вирішальною мірою залежать від рівня розвитку техніко-технологічної бази підприємства.

Техніко-технологічна база (ТТБ) підприємства виробничої сфери – системна сукупність найбільш активних елементів виробництва, яка визначає технологічний спосіб одержання продукції, здійснюваний за допомогою машинної техніки (устаткування, приладів, апаратів), різноманітних транспортних, передавальних, діагностичних та інформаційних засобів, організованих у технологічні системи виробничих підрозділів і підприємства в цілому.

4. Тільки на основі певних показників можна вивчити і проаналізувати певну тему дослідження, тому для вивчення системи управління необоротними активами підприємства було вибрано державне підприємство «Житомирський ремонтно-механічний завод»

ДП “ЖРМЗ” створене з метою виконання державного замовлення Міністерства оборони України з ремонту озброєння та військової техніки, договірних зобов’язань підприємства з ремонту та виготовлення продукції загальнотехнічного призначення та іншої товарної продукції.

Майно ДП “ЖРМЗ” становлять Основні засоби та оборотні кошти, а також інші цінності, вартість яких відображається у самотійному балансі підприємства. Статутний фонд підприємства сформований повністю і складає 20114335,16 грн.

Управління ДП “ЖРМЗ” здійснює Орган управління майном. Джерелом формування фінансових ресурсів підприємства є чистий прибуток, кошти, виділені в установленому порядку з Державного бюджету України і державних позабюджетних фондів.

Проведеним аналізом майнового стану підприємства встановлено, що матеріально-технічна база перебуває у задовільному стані. Так зношеність

основних засобів становить майже 55,0% загальної вартості основних засобів, значення коефіцієнта зношеності перевищує нормативне значення (50%) Також, коефіцієнт оновлення основних засобів на протязі аналізованого періоду зростає і на кінець 2021 р. становить 5,4%. Позитивним фактором для підприємства є досить високі показники придатності основних засобів у 2020-2021 роках 46% та 45% відповідно.

Як бачимо, що фінансова стійкість ДП «ЖРМЗ» на протязі аналізованого періоду є стабільною. Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними коштами показує, що у 2019 р.- 85%, у 2020 р.- 68%, у 2021 р.- 91% оборотних активів фінансувалось за рахунок власних оборотних коштів.

Коефіцієнт автономії свідчить, що у 2019 р.- 93% загальної величини коштів складають власні кошти підприємства, що значно перевищує нормативне значення (0,5), у наступні роки цей показник становить: в 2020 р.-0,76, у 2006р. - 0,93.

ДП “ЖРМЗ” реалізує свою готову продукцію і послуги відповідно до укладених договорів безпосередньо зі споживачем. Певна частина продукції реалізується через систему державних контрактів і державного замовлення для загальнодержавних потреб, а також на експорт.

Напротязі трьох років випуск товарної продукції суттєво збільшився. В 2021 році порівняно з 2019 року він зріс на 52000,8 тис.грн. або в 2,5 рази, і лише на 2134 тис. грн. порівняно з 2019 роком.

Несприятливим був 2019 рік, де різко впало виготовлення товарної продукції, були великі залишки готової продукції на складах – 10421,0 тис.грн. Відповідно і низький обсяг реалізації товарної продукції, - основною причиною даної ситуації є невчасне заключення договорів на збут продукції.

За рахунок інтенсивних методів підвищення продуктивності праці, - придбання сучасних верстатів з програмним управлінням, застосування новітніх технологій. Але одним із впливових факторів на підвищення продуктивності праці є підвищення середньомісячної праці працівників, так в

2021 році порівняно із 2019 роком вона зросла в 2,1 рази, і відповідно до 2020 року в 1,26 рази.

Ріст продуктивності праці працівників заводу і ряд інших факторів, суттєво вплинули на зниження собівартості випущеної товарної продукції. Так, рентабельність випущеної товарної продукції становить в 2021 році 32%, 25 % у 2019 році, та 28 % в 2020 році. Це дало змогу збільшити обсяг власних оборотних коштів, вкласти кошти в реконструкцію і модернізацію основних засобів, та збільшити фонд виплати матеріального заохочення працівникам заводу.

Отже, проведеним аналізом встановлено, що державне підприємство «Житомирський ремонтно-механічний завод» є незалежним від зовнішніх джерел фінансування та перебуває у стабільному фінансовому стані на протязі всього аналізованого періоду.

5. Сформовані на первісному етапі діяльності підприємства необоротні активи вимагають постійного управління ними. Це управління здійснюється в різних формах і різних функціональних підрозділах підприємства.

Розмаїтість видів і елементів необоротних активів підприємства визначає необхідність їхньої попередньої класифікації з метою забезпечення цілеспрямованого управління ними. З позицій фінансового менеджменту ця класифікація будується за наступними основними ознаками:

Найбільшу питому вагу у вартісному вираженні в структурі основних засобів ДП «ЖРМЗ» складають «пасивні» основні засоби, тобто – будинки та споруди. Але не менш вагому частину, приблизно 37% від усіх основних засобів, в 2021 році складають машини та обладнання. Адже це і є та сама робоча серцевина підприємства, що забезпечує його функціонування.

Якщо ж характеризувати основні засоби у кількісному вираженні, то звичайно на першому місці машини, обладнання, інструмент, прилади та інвентар. З чотирьох тисяч одиниць різноманітних основних засобів підприємства будівлі і споруди становлять лише приблизно 6,25% усіх основних засобів.

6. Підвищення ефективності управління необоротними активами у даний час, коли в країні спостерігається повсюдний і глобальний спад виробництва, має величезне значення. Підприємства, що володіють основними фондами, що дісталися в спадщину від соціалістичної економіки, повинні не тільки прагнути їх модернізувати, але і максимально ефективно використовувати те що є, особливо в існуючих умовах дефіциту фінансів і виробничих інвестицій.

7. Оскільки метод розрахунку амортизації основних засобів суттєво впливає на прибуток, що відображається у фінансовій звітності, а відповідно і на рішення, які приймаються користувачами фінансової звітності, то при виборі економічно доцільного методу нарахування амортизації для кожного окремого об'єкту основних засобів керівництво має врахувати всі позитивні та негативні сторони.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Алексін Г.О. Управління основним капіталом як оперативна складова фінансової стратегії підприємств. *Науковий вісник Національної академії статистики, обліку та аудиту: зб. наук, праць*. 2016. № 3. С. 85-90.
2. Аналіз господарської діяльності: навч. посіб. / За заг. ред. І.В. Сіменко, Т.Д. Косової. Київ: Центр учбової літератури, 2013. 384 с.
3. Блонська В.І. Діагностика управління капіталом підприємства. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2015. Вип. 19. С. 252-258.
4. Бобух І.М. Економічна оцінка основного капіталу: міжнародна практика та українські реалії. *Економіка і прогнозування*. 2010. № 1. С. 39-53.
5. Ватченко О.Б. Управління капіталом підприємства. *Економічний простір*. 2016. № 50. С. 193-200.
6. Великий словник бухгалтера. уклад. В. Кузнєцов, О. Михайленко. 2-ге вид., перероб. і доп. Х.: Фактор, 2005. 532 с.
7. Гнатенко Є.П. Алгоритм аналізу основних виробничих засобів на підприємстві. *Економічний аналіз: зб. наук. пр.* Тернопіль: ВПЦ ТНЕУ «Економічна думка», 2016. Т. 26. № 1. С. 99-105.
8. Горшкова Н.І. Основний капітал як важливіший фактор економічного розвитку. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2013. № 9. С. 47-52.
9. Грінько А.П. Класифікація основного капіталу як інформаційний інструментарій бухгалтерського обліку. *Економика и управление предприятием*. 2015. № 2/6(22). С. 72-76.
10. Данилюк М.І. Мирончук О.Р. Теоретичні аспекти політики управління основним капіталом на підприємстві в сучасних умовах. *Молодий вчений*. 2018. № 11(63). С. 1107-1110.
11. Диба В. М. Облік та аналіз необоротних активів: монографія. К.: КНЕУ, 2008. 288 с.
12. Економіка від А до Я: понятійно-термінологічний словник /

О. В. Куроченко, М. А. Копнов, В. П. Сладкевич та ін. К.: Персонал, 2008. 368 с.

13. Економіка енергетики : підручник / за ред. Л. Г. Мельника, І. М. Сотник. Суми: Університетська книга, 2015. 378 с.
<https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/45315>

14. Економіка підприємства : підручник / за заг. ред. д.е.н., проф. Л. Г. Мельника. Суми : Університетська книга, 2012. 864 с.
<https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/80106>

15. Економічна енциклопедія: у трьох томах. Т. 2 / редкол.: С. В. Мочерний (відп. ред.) та ін. К.: Академія, 2001. 848 с.

16. Економічний аналіз: навч. посіб. / Н. А. Волкова, Р. М. Волчек, О. М. Гайдаєнко та ін. / за ред. Н. А. Волкової. Одеса: ОНЕУ, 2015. 310 с.

17. Загородній А. Г. Фінансово-економічний словник. 3-тє вид., доп. і перероб. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2011. 844 с.

18. Іванченко А. Ефективність використання Основних засобів підприємств та визначення резервів їх підвищення. URL: http://feu.kneu.edu.ua/ua/confere_nce/conf_social_dev_ukr_12/section5/ivanchenko. 34

19. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій: наказ Міністерства фінансів України від 30.11.99 р. № 291, зі змінами та доповненнями.

20. Карінцева, О. І., Харченко, М. О., Пономарьова, Г. С. Підвищення ефективності бізнес-процесів на виробничому підприємстві. *Механізм регулювання економіки*. 2020. № 4. С. 58-69.
<https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/83754>

21. Козенкова В. Д. Моделювання показників оцінки нематеріальних активів промислових підприємств. *Економічний вісник Національного гірничого університету*. 2020. № 1. С. 197—209.

22. Коноплицький В. Л., Філіна Г. І. Економічний словник: тлумачно-

термінологічний. К.: КНТ, 2007. 580 с.

23. Косова Т.Д., Сухарев П.М., Ващенко Л.О. та ін. Організація і методика економічного аналізу: навч. посіб. Київ: Центр учбової літератури, 2012. 528 с.

24. Лівацька Т.М. Основний капітал та його класифікація. *Механізм регулювання економіки*. 2007. № 1. С. 245-255.

25. Лігоненко Л.О. Обґрунтування теоретичних засад економічного управління підприємством з позиції теорії фірми. *Бізнес Інформ*. 2013. № 5. С. 227-231.

26. Мельник Л. Г., Карінцева О. І. (2021) Економіка і бізнес : підручник / за ред. Л. Г. Мельника, О. І. Карінцевої. Суми : Університетська книга, 2021. 316 с. URL <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/83721>

27. Мельник Л. Г., Карінцева О. І., Кубатко О. В., Сотник І. М., Завдов'єва Ю. М. Цифровізація економічних систем та людський капітал: підприємство, 37 регіон, народне господарство. *Механізм регулювання економіки*. 2020. № 2. С. 9-28. DOI: <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/82236>

28. Мельник Л.Г. Економіка підприємства: підручник. Суми: Університетська книга, 2012. 864 с.

29. Мельник, Л., Ковальов, Б. (2020). Проривні технології в економіці і бізнесі (Досвід ЄС та практика України у світлі III, IV, і V промислових революцій. Сумський державний університет, с. 180. <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/79621>

30. Менеджмент: Навч.посіб. – К.: Т-во «Знання», КОО, 2002. 583с. (Вища освіта XXI століття).

31. Менеджмент: Підручник для студ.екон.спец.вищ.навч.закл.: У 2т. Т.2. К.: Вид-во Європ.ун-ту, 2003. 640с.

32. Мец В. О. Економічний аналіз фінансових результатів та фінансового стану підприємства: Навч. посібник. - Київ: КНЕУ, 1999. 132с.

33. Міністерство оборони України Нормативні документи щодо виробничої і фінансово – господарської діяльності підприємства по ремонту бронетанкового озброєння і військової техніки, які належать до сфери упарвління ГБТУ Озброєння Міністерства оборони України, 2001. 255с.

34. Мних Є. В., Буряк П. Ю. Економічний аналіз на промисловому підприємстві. Львів: Світ, 1998. 208 с.

35. Науково-практичний коментар Господарського кодексу України / Кол.авт.: Г.Л. Знаменський, В.В. Хахулін, В.С. Щербина та ін.; За заг.ред. В.К. Мамутова.- К.: Юрінком Інтер, 2004.- 688 с.

36. Орлова В.К. Фінансовий аналіз: навч. посіб. Київ: ЦУЛ, 2013. 510 с.

37. ПінчукН. С., Галузинський Г. П., Орленко Н.С. Інформаційні системи і технології в маркетингу: Навч. посібник. К.: КНЕУ, 1999. 328 с.

38. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій: наказ Міністерства фінансів України від 30.11.99 р. № 291, зі змінами та доповненнями. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби»: наказ Мінфіну України від 27.04.00 р., №92, зі змінами та доповненнями.

39. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 19 «Об'єднання підприємств», затверджене Наказом Міністерства фінансів України від 28.07.2000р. № 181. Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0750-99>.

40. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 8 «Нематеріальні активи», затверджене Наказом Міністерства фінансів України від 18.10.99 р. № 242.— Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0750-99>

41. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку в Україні. К.: Компас, 2001.- 168 с.

42. Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань № 879 від 02.09.2014 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1365-14>.

43. Портна О.В., Єршова Н.М. Аналіз господарської діяльності: навч. посіб. Київ: Патерик, 2015. 312 с.
44. Рішап Ж. Аудіт і аналіз господарської діяльності підприємства. / Під ред. Л.П. Бєлих- М.: "Аудит ", 2001.
45. Романів Р. В., Романів С. Р. Гудвіл підприємства: проблемні питання сутності й оцінки в бухгалтерському обліку. *Галицький економічний вісник*. 2009. №4. С. 115–119.
46. Русак Н. А., Стражев В. И., Мигун О. Ф. и др. Анализ хозяйственной деятельности в промышленности. 4-е изд. Минск: Вишэйшая шк., 1999. 398 с.
47. Савицкая Г. В. Анализ хозяйственной деятельности предприятия: 4-е изд., перераб. и доп. Минск: Новое знание, 1999. 688с.
48. Савицька Г.В. Економічний аналіз діяльності підприємства: навч. посіб. 2-ге вид., випр. і доп. Київ: Знання, 2010. – 662 с.
49. Семернікова І.О. Економіка підприємства: навч.посібник (курс лекцій).Херсон: ОЛДІ-плюс,2003.312с.
50. Семейон В. С. Поняття необоротних активів, їх класифікація та склад. *Вісник Житомирського державного технологічного університету: економічні науки*. 2019. № 3. С. 161–167.
51. Синькевич Н.І. Економічний аналіз: Курс лекцій. Тернопіль: ТНТУ ім.. Івана Пулюя, 2018. 97 с.
52. Смаглюк А.А. Ефективність використання основного капіталу в Україні. *Вісник Дніпропетровського університету*. Сер.: Економіка. 2013. Т. 21, Вип. 7(2). С. 22-27.
53. Сотник І. Підприємництво, торгівля та біржова діяльність К.: Універсальна книга, 2018. 572с.
<https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/80114>
54. Сотник І.М. Мотиваційні механізми дематеріалізаційних та енергоефективних змін національної економіки: монографія / за заг. ред. доктора екон. наук, проф. І. М. Сотник. Суми : Університетська книга, 2016.

– 368 URL <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/80197>

55. Стратійчук В.М., Богацька Н.М. Основні засоби та аналіз їх ефективності в бізнес-процесах підприємства. 2013. № 2(02). С. 39-42.

56. Суліма Н.М., Степасюк Л.М., Величко О.В. Економіка і фінанси підприємства: підручник. Київ: ЦП Компрінт, 2015. 466 с.

57. Тарасюк Г.М., Шваб Л.І. Планування діяльності підприємства: Навч. посібник. Житомир: ЖДТУ, 2003.- 580с.

58. Тринька Л.Я., Липчанська О.В. Економічний аналіз: навч.-метод. посіб. Київ: Алерта, 2013. 567 с.

59. Тютюнник Ю.М. Фінансовий аналіз: навч. посіб. Київ: Знання, 2012. – 815 с.

60. Шумейко О.Ю., Семено Т.В. Дослідження економічної сутності категорій: Основні засоби, основні засоби, основний капітал підприємства. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2014. № 4. Т. 1. С. 45-48.

61. Экономика развития: учебное пособие / под ред. д.-ра экон. наук, проф. Л. Г. Мельника, канд. экон. наук А. Вик. Кубатко. Сумы: «Университетская книга», 2017. 352 с. URL <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/80184>

62. Югас Е., Турлакова В. Економічна сутність та класифікація основних засобів підприємства. *Економічний аналіз*. 2011. № 9. Ч.1. С. 393-398.

63. Kubatko, O. V., Chortok, Y. V., Honcharenko, O. S., Nechyporenko, R. M., & Moskalenko, I. M. (2019). Studying Features of Vehicle Type Selection by Trade and Logistics Enterprise. Mechanism of economic regulation. – 2019. – №3. – С. 73–82. <http://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/76448>

64. Melnyk L. H., Derykolenko O. M., Mazin Yu. O., Matsenko O. I., Piven V. S. Modern Trends in the Development of Renewable Energy: the Experience of the EU and Leading Countries of the World // *Механізм регулювання економіки*. 2020. № 3. С. 117-133. <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/81810>

65. Melnyk L., Sommer H., Kubatko O., Rabe M., Fedyna S. (2020). The

economic and social drivers of renewable energy development in OECD countries. Problems and Perspectives in Management, 18(4), 37-48. doi:10.21511/ppm.18(4).2020.04

<https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/82719> 36

66. Melnyk L.G., Kubatko O. (2017) The impact of green-innovations on environmental quality and energy resource consumption. International economic relations and sustainable development: monograph / edited by Dr. of Economics, Prof. O. Prokopenko, Ph.D in Economics T. Kurbatova. – Ruda Śląska: Drukarnia i Studio Graficzne Omnidium 272 p. ISBN 978-83- 61429-11-1

67. Melnyk, L., Dehtyarova, I., Kubatko, O., Karintseva, O., & Derykolenko, A. (2019). Disruptive technologies for the transition of digital economies towards sustainability. Economic Annals-XXI, 179(9-10), 22-30. doi: <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/85476> 46. Melnyk, L., Matsenko, O., Dehtyarova, I. & Derykolenko, O. (2019).

68. The effects of the management of natural energy resources in the European Union / V. Voronenko, B. Kovalov, D. Horobchenko, P. Hrycenko // Journal of Environmental Management and Tourism. – Craiova: ASERS Publishing, 2017. – Vol. 8, Issue Number 7(23), P. 1410-1419. Available at: <https://journals.aserspublishing.eu/jemt/article/view/1777>

69. The formation of the digital society: social and humanitarian aspects. Digital economy and digital society. T. Nestorenko & M. Wierzbik-Strońska (Ed.). Katowice: Katowice School of Technology. [in Ukrainian]. URL: <http://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/74570>

Додатки